Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 27 май, 1976 шу. • № 65 (5292). • Мах 2 кеп.

ПАРТЕ ХЬИНАР ДОЛА БIУХО

Дукха шераш дьннад Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозе коммуниста Матаев Берса болх бу. Из эздий, сабаре, со аьнна ца хеташ вола хьажкIаш кхееш вола механизатор районе вайза ца Iешерригача Нохч - ГIалгIайчене а вовзаш а сийдеш а ва. Цуи сий ду хьаьнала къахьегаш, балха юкъе кердадар, пайданегIа дар кхухьаш, шийна карагIдаьннар, шийна ховр пайдане хургдолча хIаранега дIадовзийта кийча волаш из хиларах. Лаьтта дезаш, хIара шера хьажкIаш дика хьувкъаеш ше хьавоагIаш хиларал совгIа лаьтта дезадалийтад цо ший дезалашта а. Парте обкома член ше хиларца хьинаре дакъа лоац цо областной а районни а партийни организацей балха юкъе. Вай вийцар юртарча коммунистех цаI мара вац. Парте хьинар долча бIухо—балха кхычарна дика хьокхам луш, общественни гIулакхаш деча а ший вахаре а даккха цхьаккха а хIама доацаш, коммуниста-ленинца сийдола цIи лакха лоаттаеш болча кхычар цIераш а яха йиш яр.

Массаза а хьалха латтар, вахаре хьинар гойтар, юкъарча гIулакха ше бехктокхаме волга хар — коммунист хилар гойташ дола керттердараш да. Ший дош гIулакхаца кхоачашдеш, ший мугIараш цIена хилара йоакхо еш, хIара коммунисто уставо дIадехараши партийни решенеши кхоачашъелга Iалашдеш хиларах халкъа авангард оал вай партех. Партийни вахара из чIоагIа закон доашхаш КПСС XXV съезде яьча Отчетни доклада тIа новкъоста Л. И. Брежнева белгалдир «хIара коммунист лакха идейни, парте хьинар дола къовсамхо, коммунизм хьалъерий мугIарашка хьалхалатташ хила везилга».

ХIанз, берригача мехка санна вай автономни республике а парте XXV съезда решенеш кхоачашъяра Iалаьмате боккха болх боаржабаьча хана, шоай бехктокхам кхы а чIоагIагIа айбе декхарийла ба коммунисташ. Цар бехктокхам кхоачашде деза декхараш доккхагIа хиларах айбала безаш хиларал совгIа, иштта айлу производства балха дикал айе езарца, бахача наьха культура, социальни хьалаш дIахо а айде дезаш хиларца.

Колхозийи совхозийи, «Сельхозтехника», мелиоративни предприятей коммунистий хIанзара керттера декхар да «ХIара кхайна — дикала Знак!» аьнна дIайолаьча социалистически яхьа керте а этта хIара колхозо, хIара совхозо укх шерара планаш а тIайица социалистически декхараш а толаме кхоачаш а тIехкхоачаш а делга Iалашдар.

Ший декхар тIехдика кхоачашдар, хьаьнален беркатен болх бар, дисциплина дика йолаш хилар из да хIара къахьегамхочунгара этгара хьалха хьадехар. Бакъда хIанз юрта боахам лакхагIча боарам тIа баьннача хана из кхоачамболаш дац. ХIанз хьалхашка эттад производства эффективность лакхъяра, къахьегама овсарле айяра, балха дикал тоаяра декхар. Иштта хьаэттача декхараша дIадехарашка хьежжа ший болх бе беза тахан хIара коммуниста, ше болх беча моттигерча хьала мах цу дIадехарашка хьежжа бе беза цо.

Цкъаза моттигаш нийслу дуккхача хана денз леладеш хьадоагIа гIулакх хувца дезаш, балха юкъе хьалда дола кердадар дахьа дезаш. Из нийсделча цхьаболчар оал из тха гIулакх дац, тхо мугIарера болхлой да, цун уйла е езараш кулгалхой ба. Дувца а дезац цу тайпара уйла йолаш коммунист хила йиш яц кулгалхочо хьалха даккхарга хьежадеш гIулакх латтийташ, хьаьнала болх бича а воалаш вац из, хила веза творчески болх беш.

Керда, производствана пайда луш мел дар, Iилманнен практиканен карагIдаьннар массаза а Iомаде а балха юкъе кхувла а декхарийла ва хIара коммунист. Ховш ма - хиллара парте Уставо партийни организацешта бокъо еннай администраце балха тIахьожам лоаттабе. Долче, хIара коммунист — кулгалхо а мугIарера болхло а юстара латта йиш яц производственни дешаш къестадара, Iилманнен практиканен карагIдаьннар балха юкъе кхувлара.

Коммунист хилар — из да производстве хьинар гойташ, кхычарна хьокхам луш, ший болх даккха хIама доацаш цIена беш, ший новкъосташа, лоалахоша балха тIа толам баккхара йоакхо еш хилар. «Сона улув тIехьавусаш цхьаккха а хила йиш яц» яхача девизагIа болх бе декхар да хIара коммуниста.

Парте XXV съезда решенеша дегаш гIоздаьхача республика юрта боахама къахьегамхоша хьалха шоаш тIайица хиннача социалистически декхарашка юха хьежа а хьежаш тIайиду керда, доккхагIа дола декхараш. Тахан газета тIа кепа тох «Консервплодоовощ» объединене баьцадаараши соми лелабеча хьалха латтараша баьцадаараши соми баккхара пхе шера план диъ шера кхоачашъяра Нохч - ГIалгIай республика беррига баьцадаараши соми лелабераш тIахьехаш дIадаьча кхайкаралла. Из инициатива хьаллоацача, дIайоаржасча хьалхарча мугIарашка хила безараш юрташкара коммунисташ ба. Уж ба халагIа мел йолча шоашкара хьинар гойта дезараш. ХIана аьлча парте ший мугIарашка хьайийбу, Ленина дешаица аьлча, шийна гIойленаш хилийтара духьа а ца боагIаш коммунизмана боалача пайдан духьа шоаш ца кхобеш къахьегаргдараш.

Доккхий а бехктокхаме а декхараш латт Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхошта хьалхашка иттлагIча пятилетке а укх шера а. Партийни организацеш декхарийла я производства дерригача доакъошка а общественни вахаре а хIара коммуниста хьалхле лелаяра лоархIам айбе, цар инициатива дегIаккхувла, тIайица декхар, денна дош кхоачашдарах бола цар бехктокхам лакхбеш лоархIаме дола моллагIа гIулакх чакхдоахача хьинар гойташ хургболаш коммунисташ хьалкхебе.

ГАВАНЕ ХУЛАЧА ВЫСТАВКЕ

5 июле Гаване хьаелл «Советски Iилманен техниканен карагIдаьннараш» яха выставка. 15 эзар квадратни метр дIалоацача моттиге дIаоттаргья 5 эзар совгIа экспонат. Выставка кийчъеча дакъа лоац Советски Союза 50 гаргтача министерстван ведомстван.

— Тхоай экспозицеца кубински доттагIашта оаха гойтаргда, — аьлар выставка директора Борис Харабадзес АПН корреспондентага, — космос тахкар, производствана автоматизаци яр, машиностроени, энергетика санна долча лоархIамегIарча доакъошка советски Iилмана карагIдаьннараш. Выставке кургья советски халкъа хьал-торо лакхъялар хьахьокхаш йола экспонаташ а.

12 тематически раздела йийкъа я экспозици: «Iилмен космос тахкари», «Энергетика», «Атомни Iилмен техникен», «Лазерни техникен голографии», «Машиностроении автоматизации». «УнахцIено лорари медицински промышленности», «Халкъа хьал-торо лакхъяр — партеи паччахьалкхенои керттера лерхIар», кхыяраш.

Выставке хьажа баьхкараша хьалхашка лекцеши доклада дашь еаргья советски Iилмахошен специалисташен. Выставка шин кинозале Iилма-технически сурт-сибатийи фильмаш хьувкхаргда.

Юрий БРЫНЦЕВ. (АПН).

КПСС ОБКОМЕ

«КОНСЕРВПЛОДООВОЩ» ЯХАЧА НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АГРАРНО - ПРОМЫШЛЕННО - ТОРГОВИ ОБЪЕДИНЕНЕ ХЬАЛХА ЛАТТАЧА БАЬЦАДААРАШ ЛЕЛАДЕРИЙИ СОМ ЛЕЛАБЕРИЙИ ИНИЦИАТИВА ХЬАКЪЕХЬА.

БАХАЧА НАХА—БАЬЦАДААРАШИ СОМИ ДУКХАГIА

КПСС XXV съезда решенеша дегаш гIоздаьха бола «Консервплодоовощ» яхача Нохч-ГIалгIай производственни аграрно - промышленно - торгови объединене хьалха латта баьцадаараш леладераши сом лелабераши нн. Х. И. Адуев, А. Д. Солнышкина, Б. Эдельханов, К. Хашакиев, Т. С. Гулаева, цIаьккха юха шоай декхарашка а хьежа, Нохч-ГIалгIай АССР беррнгача баьцадаараш леладерашкеи сом лелаберашкеи кхайкаб иттлагIча пятилетка заданеш баьцадаараши соми баккхараи кийчбараи диъ шера кхоачашъяр духьа республикански социалистически яхь йоаржаяра уж тIахьехаш.

Хьувкъам лакхбергболаш дола кхоачамаш кхы тIа гуча а даьха цу бригадаша декхар тIайийцад механизаци опыта производствана юкъеяхьара а агротехника тоаяра а чотах 1976 шера, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера, хIара гектара тIара керттерча культурех долча баьцадаарий 400 центнер яккха, хIаьта нов. Х. И. Адуева бригаде 350 центнерал кIезигагIа боацаш сом баккха, баьцадаарий центнер кхеярга дIабода мах 20 кепиги сом кхебарга бодар 50 кепиги планагIа бодачул лохбе.

КПСС обкома бюрос къоабальяь иттлагIча пятилетка заданеш баьцадаараши соми баккхараи кийчбараи диъ шера кхоачашъяр духьа баьцадаараши соми кхеберий республикански социалистически яхь йоаржаярах йола «Консервплодоовощ» яхача Нохч-ГIалгIай производственни аграрно-промышленно - торгови объединене хьалха латтача баьцадаараш леладерийи сом лелаберийи нн. Адуева, Солнышкинай, Эдельханова, Хашакиева, Гулаевай инициатива.

КПСС горкомаши райкомаши, облсовпроф, юрта боахамен кхачан промышленностеи болхлой профсоюза обкомаш, соми баьцадаараши кхедеча колхозийи совхозийи юкъхьанцара партийни организацеш, юрта боахама министерство, «Консервплодоовощ», «Чечоингушвино», «Сельхозтехника» яха объединенеш, «Плодопром» яха трест декхарийла я «Консервплодоовощ» яхача объединене хьалха латтача баьцадаараш леладерийи сома бешамаш лелаерийи иттлагIча пятилетка заданеш баьцадаараши соми кхебараи кийчбараи 4 шера кхоачашъяр духьа социалистически яхь йоаржаярах йола инициатива хьаллацара шерра болх дIаболабе.

Совхозий болхлой, колхозий собранешка, бригадашка, звеношка дувцалда кхайкарал, хIара культура хьувкъам лакха кхебара чакхъяха мероприятеш белгалйойла, иттлагIча пятилетка заданеш диъ шера кхоачашъелга Iалашдергдолча боарамашка кхоачадеш баьцадаараши соми дукхагIа баккхара тIайица декхараш кхоачашдар духьа низ бола яхь йоаржаяра хиланза даргдоаца хьалаш вIаштIехьдоахалда. Даим итогаш йойла боахамашта, бригадашта, звеношта юкъе лелаеча социалистически яхьа, цунах хьахиннараш шерра дIадовзийтилга Iалашдолла.

Республикански газеташа, телевиденеи радиовещанеи Комитето хадданза дувцалда баьцадаараш леладерийи сом лелаберийи яхь мишта лел, шерра пропаганда йойла цу яхье хIамаш дикагIа карагIдийннача хьалха латтача коллективайи производства новаторийи опыта.

ПЯТИЛЕТКА—ДИЪ ШЕРА!

«КОНСЕРВПЛОДООВОЩ» ЯХАЧА НОХЧ - ГIАЛГIАЙ ПРОИЗВОДСТВЕННИ АГРАРНО - ПРОМЫШЛЕННО-ТОРГОВИ ОБЪЕДИНЕНЕ ХЬАЛХА ЛАТТАРАША РЕСПУБЛИКЕРЧА БЕРРИГАЧА БАЬЦАДААРАШ ЛЕЛАДЕРАШКЕИ СОМ ЛЕЛАБЕРАШКЕИ ДАЬ

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Советски наха чIоагIа раьза хинна тIайийцай вай Даьхе дIахо тоаяра, цун низ чIоагIбара, вай халкъа хьалторо тоаяра, дерригача дунен тIа машар хилийтар духьа къовсам лоаттабара тIаерзаяь КПСС XXV съезда исторически решенеш. Из вай дегаша къоабалдеши вайна дезен да, хьинар ца кхоаеш къахьегара дог ураоттаду цо. ХIара советски саго ший декхар лоархI парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдеча, иттлагIча пятилетке мехка хьалхашка оттадаь доккхий декхараш практически кхоачашдеча хьинаре дакъа лацарах.

Социализм хьалъеча моллагIча участке производства кхоачамаш хьагучадахараи царех пайда эцараи къахьегамхой инициатива шерра дегIайоалаяра низ бола средство массаза хила а хиннай, я а я паччахьалкхен планаш толаме кхоачашъяр, планал совгIа продукци арахецари цун дикал лакхъяри духьа, производства эффективность айяр духьа лелаю социалистически яхь.

Оаха, баьцадаараш леладерашен сома бешамаш лелаерашен, раьза хинна хьаллаьцай «ХIара балха денна — дикала Знак!», яхаш девиз а йолаш яхь йоаржае аьнна республикера беррига къахьегамхой тIахьийхача СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химкомбината болхлошеи инженерно-технически балхаш дерашеи дIайолаяь башха-дика почин. Тха дего къоабалбеш ба кхашкарча балхий дикал лакхъяра, лаьтта леладара культура дIахо айяр духьа лоаттабу къовсам чIоагIбе аьнна республикерча беррнгача механизаторашка «Красный пахарь» яхача колхозерча И. Ерохина мехотряда членаша баь тIахьехам.

Вай республика юртбоахама производстве доккха дакъа дIалоац баьцадаараш лелалоро. Дукха ха йоаццаш кепатеха арабаьккхача «Баьцадаараш, коартолаш, сом дукхагIа бахара, баха нах царца дикагIа Iалашбара де дезарий хьакъехьарча» КПСС обкома бюрой Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советеи соцам тIа белгал ма-даккхара, совхозийи колхозийи баьцадаараш леладераштеи сом лелабераштеи хьалхашка иттлагIча пятилетке декхар оттадаьд дерригa доахаш дола баьцадаараш 1,6-зза, сом — 1,7-зза дукхагIа хилийта, цар дикал тоае.

Тхоах хIаране шоай дулхах цIех гIулакх лоархI из декхар кхоачашделга, из чакхдаккхара беррига баьцадаараш леладераши сом лелабераши оарцагIбовла беза аьнна хет тхона. Хаьдда гIулакхаш чакхдоахаргда оаха из кхоачашдара, кхы ха а ца йоаеш практически болх дIаболабергба.

Ховш да, вай республике дукхагIдола баьцадаараши соми «Консервплодоовощ» яхача аграрно - промышленно - торгови объединене специализированни совхозашка даха дезаш долга. Цхьабакъда хIанз укх сахьата кхыча ведомствай боахамаша а эIамига дакъа лоацаргдац уж доахачеи кийчдечеи. Цудухьа, КПСС обкомои Министрий Советои оттаяь заданеш йийца а йийца, производства эффективности балха дикали лакхъяр духьа, 1976 шерара халкъбоахама план толаме кхоачашъяр духьа делаеча Ерригсоюзни социалистически яхьа хьакъехьарча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК соцама жоп а луш, Нохч-ГIалгIайчен беррнгача баьцадаараш леладерашкеи сом лелаберашкеи кхайк тхо иттлагIча пятилетка заданеш баьцадаараши соми баккхараи кийчбараи диъ шера кхоачашъяр духьа республикански социалистически яхь йоаржаяра уж тIахьехаш.

Тхоай планаши социалистически декхараши массе оагIорахьарен кIоарггеи техкачул, хаьс бешамийи сома бешамийи хьувкъам лакхбара долча кхоачамашка кхы тIа а хьежачул тIехьагIа пхе шера план диъ шера кхоачашъюлургья аьнна хет тхона. Механизаци, хьалха латтарий опыт, Iилмана карагIдаьннараш производствана юкъедахьара чотах тха вIаштIехьдаргда 1976 шера — иттлагIча пятилетка хьалхарча шера — оахош кулгалдеча бригадашка хIара гектара тIара 400 центнер баьцадаараш даха, хIаьта Х. Адуева бригаде 35 центнерал кIезигагIа боацаш сом баккха. ПланагIа лаьрхIачул 20 кепиг дукхагIа лохбергба оаха баьцадаараш кхедарга бода мах, сом кхебарга бодар — 50 кепиг дукхагIа.

Нохч-ГIалгIайчен беррига баьцадаараш леладераши сом лелабераши тIахьех оаха тхоашта тIехьабалара — цхьатарра социалистически яхьа юкъебахкара. Воай балха дикал, производства эффективность лакх а еш, тоадергда вай республике баха нах баьцадаараши сомаци Iалашбелга. Воай дерригача низашца новкъостал дергда вай къахьегамхой вахара боарам дIахо лакхбара парте XXV съездо оттаяь сийлахь - йоккха программа толаме кхоачашъяра.

Х. АДУЕВ — «Ассинский» совхоза сом лелабеча бригада бригадир; А. СОЛНЫШКИНА — «Родина» яхача совхоза баьцадаараш леладеча бригада бригадир; К. ХАШАКИЕВ — «Бамутский» совхоза баьцадаараш леладеча бригада бригадир; Б. ЭДЕЛЬХАНОВ — «Урожайный» совхоза баьцадаараш леладеча бригада бригадир; Т. ГУЛАЕВА — «Пригородный» совхоза баьцадаараш леладеча бригада бригадир.

ИЮНА КАЛЕНДАРАГIА

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера плани тIайица социалистически декхараши хана хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаяьй Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкайи цехийи коллективаша. «ХIара балха денна — дикала Знак» яхача девизагIа къахьегача цар ди тIедьа тоаду шоай къахьегама толамаш. Белгальяьнна дика къахьегаш я Кунцын Алексей кулгалдеча № 21-2 йолча установка коллектив. ВорхIагIча мая денз июнь бетта календарагIа мехкдаьтта продукци арахецаш я из.

Иштта хьинаре къа а хьегаш шоаш тIайица декхараш тIехкхоачашду Чурсунов Николай Федорович, Пашков Николай Алексеевич, Гавриленко Виктор Алексеевич керте латтача кхаь установка технологаша. Товарни продукци арахецара пхе бетта план 18—21 мая кхоачаш а яь, хIанзлехьа планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай цар итташ эзараш сомий маьха тайп-тайпара продукци.

Завода цехашта юкъе яьржача социалистически яхье укх шера хадданза хьалха латташ я Колесников Анатолий Алексеевича кулгалдеча цхьоалагIча цеха коллектив. Пхе бетта задани ханал дуккха хьалха чакх а яьккха хIанзлехьа дикка тIеххкоачашъяьй цо июна хьалхарча ах бетта задани.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

ВАЙ РЕСПУБЛИКЕ дукха ялат луш а дика хьувкъаш а культура я дуга. Из культура дIаюв керттерча даькъе Гудермесскийи Шелковскойи районашка.

Шерагара шерага шердеш да дуга дIадув кхаш. Укх шера 6405 гектара тIа дIайийнай из культура вай республика механизатораша, план 103 процент кхоачаш а еш.

Гудермесски района механизатораша план 5000 гектар йолаш 5280 гектара тIа дIайийра из культура.

ШЕРРА ДАЬРЖАД балхаш тхьамка дIадувча кхашка. Укх шера планагIа 1473 гектара тIа дIае езаш я из культура республике, хIаьга 24 май тIакхоачаш 1214 гектара тIа дIайийра, план 82 процент кхоачаш а еш.

Дукха хIама дисадац тхьамка дIадийна даккха Ножай - Юртовски района юрта боахама къахьегамхошта. План 853 гектар йолаш хIанзле 819 гектара тIа дIайийнай цар из культура.

Советски района боахамаша тхьамка дIадера план 81 процент кхоачашъяьй, веденцаша — 66 процент. ПланагIа дIаде дезаш хинна тхьамка дIадийна баьннаб шалинцаш.

ХА ЗЕХЬА ЙОАЯЦ

Укх деношка сихбенна доакъар Iалашдеш ба Сунженски района «Красная Армия» яхача колхоза механизатораш. ПланагIа 1854 тонн йол, 2300 тонн ча, 9260 тонн силос, 150 тонн баьций витаминни хьоар Iалашде деза колхозхой укх шера.

Доакъар Iалашдара лаьрхIа хозрасчетни механизированни отряд вIашагIъеллай укхаза. Отряда кулгалдеш ва хьалха доакъар Iалашдеш хиннача звенона керте лаьтта Бузенко Михаил.

Отряда доалахьа я хиланза яргйоаца тайп-тайпара техника, баьций хьоар доаккха агрегат Бузенко Михаила ший новкъосташца, хьажкIаш йоацаш боахаме доакъара дIайийна ерригa культураш а кхею.

ХIанз 185 гектара тIара люцерна хьокхаш ба отряда механизатораш Цунах кийчъю йол, цул совгIа баьций витаминни хьоар а доаккх.

Колхоза кулгалхой раьза болаш люцерна хьокхача дика болх бу механизатораша Сирикова Николай Михайловича, Боронин Николай Григорьевича, Кургаев Валерий Яковлевича. Ди дIадахийтац царех хIаране балха норма 160—180 процент кхоачаш ца еш.

ХIанзле 70 гектара тIара люцерна хьекха баьннаб механизатораш.

Х. МАГОМЕТОВ.

Укх деношка Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхоза кхашка бIаргаго йиш я совхоза агитатораш.

Боккха теркам тIабахийта ладувгI механизатораша совхоза партийни организаце секретара заместитела, керттерча экономиста агитатора Умархаджиев Мусай къамаьлага.

СУРТА ТIА: «Красноармейский» совхоза агитатор Умархаджиев Муса боахама шоллагIча бригада механизаторашта «1976 шера ялат чуэцилга, юрта боахама продукташи доакъараши кийчделга Iалашдара кхы тIа а де дезарех» КПСС Центральни Комитетой СССР Министрий Советои баь соцам бешаш ва

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

«МЕЛИОРАТОРА ДИ» ЯХА ЦIЕЙ ХIАРА ШЕРА ДЕЗДЕЛГА ОТТАДАРАХ ДОЛА
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу: «Мелиоратора ди» яха цIей оттаде.

«Мелиоратора ди» дезде хIара шера июнь бетта хьалхарча кIирандийнахьа.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
24 май 1976 шу.

СССР ПАЧЧАХЬАЛКХЕН АКАДЕМИЧЕСКИ ДОККХАЧА ТЕАТРА ЛЕНИНА ОРДЕН ЯЛАРАХ ДОЛА
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА
УКАЗ

Советски музыкальни хореографически искусство дегIайоалаеча доккхий толамаш дахарахи вIашагIделлача дийнахьа денз 200 шу дизарца дувзаденнен СССР Паччахьалкхен Академически Доккхача театра Ленина орден лойла.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ПОДГОРНЫЙ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
24 май 1976 шу.

СССР ДОККХАЧА ТЕАТРА КОЛЛЕКТИВАГА

Деза новкъостий!

Беррига мехко чIоагIа дездеш белгалдоакк Доккха театр хьадаь ши бIаь шу дизар. Из башха-дика ди а Даьхен доккхагIдола совгIат — Ленина орден а дег тIара даькъала дувц аз шун коллектива.

Доккха театр — вай дегаондле. Сийлахьа, карагIдийначa тIехдаьннача доккхийча художественни хIамашца бIаьхи никъ хьабенаб цо ши бIаь шера. Театра сцене уэттаяьча эрсий композиторий - классикий произведенеша бакъъяй даймехка операн балетен реалистически традицеш.

Сийлахь-боккхача Октябрал тIехьагIа революце идеяшца дIаьхи а хинна кердадоалача, бокъонца тоалуча хана чу деннад Доккха театр. Миллионаш болча къахьегамхошка дIакхоач музыкан халхарен классически искусство. Сийлахьча сцене хьаяьй вай халкъа революционни исторе турпалий, вай заман турпалий образаш.

Наьха дуккха ноахалаш нхад, хIанз а ух Доккхача театре культура доккхача беркатa, дай-мехкен дунени музыка дикагIйолча ганзашта тIакхачар духьа. Бокъонца сапаргIата доакх цар шоай творчестве вай партен халкъен боккъал дика идеалаш кхеeча Доккхача театра боккхийча говзанчий башха-хозача искусства. Ерригача союзни республикай артистически низашта толашагIа йола профессиональни школа я Доккха театр. Шун театрах хозахета алац дай-мехка музыкальни культура академи.

Массане а къоабалдаь сийдеш да Доккха театр. Цун искусства лелаю халкъий доттагIала, гуманизма, прогресса идеяш доккха баркал оалаш тIаэц дерригача дунен тIарча хьожарийи ладувгIарийи дегаша.

Вай Коммунистически парте XXV съездо белгалбаьккхар нах духовно бIаьхий бара, цар нравственни гIулакхаш эргадоахаш тоадара бола художественни культура боккха лоархIам.

Мукъаба сона, деза новкъостий, оаш хьакхоллаш йола спектаклаш уж гIулакхаш дизза чулоацаш хилар, вай деной турпал гIулакхаш цар кIоаргга хьаделлар, наьха керда кхолламий хьинар айдар, сийлахьец дикеи уйлаш цар дегашка йосаяр ловш шоана дег тIара ловца баккха.

Тхо дог тийша да советски искусства говзанчаша шоай ерригa талант керда саг хьалкхевара сийлахь-доккхача гIулакха дIалургйолгах.

Дег тIара лов сона керда художественни хIамаш шоана карагIдувлар, оаш керда творчески коталонаш яхар.

Л. БРЕЖНЕВ.

ПЕРЕГОВОРАШ ЧАКХЪЯЬННАЙ

25 мае Кремле чакхъяьлар советско-ангольски переговораш.

Переговораш йир:

советски оагIонгахьара — КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела А. Н. Косыгина, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР оборона министра Д. Ф. Устинова, СССР Министрий Совета Председатела заместитела И. В. Архипова, СССР арахьарча торговле министра Н. С. Патоличева, СССР Министрий Совета арахьарча экономически бувзамашта йолча Паччахьалкхен комитета председатела С. А. Скачкова;

ангольски оагIонгахьара — МПЛА Политбюро члена, НРА Революционни совета члена, НРА Премьер-министра Л. ду Насименту, МПЛА Политбюро члена, НРА Революционни совета члена, оборона министра Э. Т. Каррейрас, МПЛА Политбюро члена, НРА Революционни совета члена, Ангола мукъаяккхара Халкъа герзашцарча низий (ФАПЛА) Генеральни штаба начальника заместитела Ж. К. Жоаос, МПЛА Политбюро члена, НРА Революционни совета члена, информацеи кхерамзлени управлене начальника Р. Ж. Лопеша.

ДоттагIала хьалашкеи дIахьа дувцар бокъонца кхетадеши хилар переговораш.

(ТАСС).

ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

КПСС XXV съезда решенеш кхоачашъяра шерра социалистически яхь а йоаржаяь хьинаре къахьегаш я Ножай-Юртовски районерча Калинина цIерагIча колхоза коммуниста Алиев Хьумайда кулгалду № 1 йола бригада. ХIанз ма-хулла сихагIа тхьамка дIадийна даккха гIерташ ба цу бригада доакъашхой ХIара гектара тIара 37 центнерал кIезигагIа йоацаш укх шера из маьхера культура кхее лаьрхIад цар Удобренеш а тоссаш хьалхе дика кийчдаьча оахам тIа дIадогI тхьамка.

Агротехнически лоаццача хана уж балхаш чакхдахара бригада доакъашхошта юкъе йоаржаяьча яхье хьалхле лелаю тхьамка леладераша Тарамова Езбикас, Умханова Нуржана, Хусанова, Эхирта, Хатулоева Кхокхус, кхыбараша.

Ш. МАЗИЕВ.

САТЕМ БОАЦА САГ

ОЧЕРК

Сеща сомаьлар Зоя. Тахан, дукхача ший нийсархошта санна, школе тIеххьара гургал тохаргба цунна а. Хье ца луш кийч а енна араьлар цIагIара. Сийрда, цIена я сигале. Геттара хоза хетар Зояйна зизаш а теха кийчъенна латта сомий гаьнаш. Цу сурта а иллеш доахаш хьувзача оалхазараша а кхы а чIоагIагIа гIоздоахар къонача йиIий дог. Итт шера ше ихача школе бодача новкъа йолаелар из. Теша хала дар тахан тIеххьара гургал тохаргхиларах. Дукха ха хетац эггара хьалха ше деша ена, школа яьккха баьна дIаболхараштa ше зизаш тийна. ХIаьта тахан... Тахан цунна шийна кара кхувдалергда зизаш...

Школа гарга ме гIорта чIоагIагIа тохалора Зояй дог. Гаьнара байра цунна шийца цхьана дийшараш. ХIаравар ше хоржаргбола никъ бувцаш вар. Бакъда, Зояс ший професси хержа дукха ха я. Да, воша, йиша болх беш йолча Наьсарерча трикотажни фабрике балха яха из лерхIаш йола ши шу да. Дукха ладувгIар Зояс саррахьа балхара цIабаьхкача дас а, вошас а, йишас а шоай балхах, барт тайпача коллективах дувцаш. Цхьан дийнахьа фабрикага хьажа яхар из. Оборулованех хьалйиза хиппача цехе нах дукха баццар. Зояйна увзара хетар цига латта станокаш, машинаш. Цу машинашта юкъе гIолла го боахаш а лийна цIаяхар Зоя. Сайрнйна цIагIарчарга дIадийцар шийна дайна сурт, дIахайтар ше цо йоккхий еш йоацилга.

— Айя, хаций хьона, хIанз мара болх бе йолалуш мичай из фабрика, — аьлар цIагIарчар. — ДIаяхай а аладехьа деррига вIаштIехьдаьнна хилийта гIертилга нийса дац. Хьо мо хьа а ухаш вIашагIкхеташ боагIа цига нах, коллектив.

Уж ерригаш а юххьанцара халонаш яр. Из балха яхар кийчъяь продукци хьаэцаш йолча складе. Цхьабакъда дукха баьзар Зояс из болх. Цун яйзар коллектив, безам бар чоалхане оборудовани Iомае.

Ялх шу хьалха кхоачашхилар йоIо лийрхIар, из балха эттар даьреш деча машинашта чилла дIатIахьоарчабеш йолча цехе бригадиралла. Чоалхане болх бар цо баьр, ювелира бар санна. Чилла хьоаса тувла па балийтара кийчъе езаш хулар машинаш.

Зояй кулг кадай лелар, лакхлуш йоагIар цун говзал. ХIара сменах ший норма дукха тIеххоачаш а йийя дIайодар из. ДIаяхача пятилетка хIара шу лакхача хьокхамашца чакхдоаккхаш хьаера из.

Цул тIехьагIа вязальни цеха мастера гIонча болх Iомабе лаьрхIар цо.

— ЛоархIалургйий-хьогI из цу балхах, маIача наьха болх ма-бий из? — йоахар кхалнаха. Бакъда, Зояс дика хьаэцар хьехархочо шийга дувцар. Дика опыт йолча чилла беча машинашта ремонт еш волча наставникаца Котиев ХIамида Ибрахьамца ах шера мара бацзар цо болх ученица йолаш.

Сона цIаккха вицлургвац из, — йоах Орцхановас, — хIана аьлча цунгара Iомайир аз хIанзара сай говзал. 12 шу даьннад цо укх фабрике болх бу. Нагахьа санна аз дика балха говзал Iомаяьчле — из бахьан долаш да из.

Дукха ха йалале вязальни машинай мастера гIончалла хьожаю из. Цу дийнахьа дейэ ший бехкагIа машина сеца латташ цхьа минут яккхийтац. Ехар чехка тоайора. Из да ший балхах дика кхеташ хилар. 17 машин латта цо кулгаллеча цехе. Дижача лора унахочунга дар малагIа лазар да ховш санна хов цунна машина фу даьд.

Ший балха моттиг тешаме лелаеш оамал я Зояй. Лестам болаш, цIена, сийрда хул цо къахьега моттиг. ХIаьта автомато мо ше де дезар дах я Iац. Ший кулгаша хьадер цIена, тешаме ду цо, продукци дикал лакхъяра даим терко ю. Кхыметтел кхыча мехкараша хьабена чилла а миштаб ца хьежача дIаэпац Зояс.

Коммунистически къахьегама ударник я Зоя. Цул совгIа фабрика сийлен книжка юкъейихьай цун цIи. Соахка Москве Коталон Байракха юххе сурт даккха бокъо яьккхай йоIо.

Шийна уллув къахьегаш боахкача новкъостий гIулакхаш теркалдеш я. Даим цар балхата бIарг лоцхаш, эшача гIо деш хьайоагIа из. Дика хет цунна ший новкъосташа дика болх беш хилча. ХIаьта уж хIара денна дукхагIа хул. Царех цаI Богатырева Хадчат я. Йоккха говзал Iомаяй цо. Балха опытага, хьинарга диллача цул тIехболаш трикотажницаш дукха хургбац, хьашт дале, ерригача республика трикотажни предприятешка а. ХIанз шин машена тIа болх бу цо, ший сменни нормаш 120—130 процент кхоачашъю.

— Эггара хьалха из фабрике балха еча, — дувц Орцхановас, — цхьан сагаца къамаьл дацар цо, цхьан хIаман раьза йоацаш санна. Цу кхалсаго дукха уйла яйтар сога: «Мишта ховргда-хьогI цунна фу къувл? ЦIагIара вахар во а ма-дац цун. ХIана боал-хьогI цун даиман хьаж юкъе шод?» — ХIара дийнахьа сона из бIаргаяйча дIатIа а яхе моаршал хоаттар, фу эш, мал эш а хьожар, балха новкъостал дора. Коллективах хьайир кхалсаг. ХIанз из дика производственница я.

ЧIоагIа дукхаезвелар Зоя цеха коллектива. Дукха ха яьлалехьа из хержар цеха комсомольски организаце секретаралла. Цу белхах а дика лоархIаю Орцханова. Каст-каста чакхйоах сакъердаме мероприятеш: огонекаш, саг ваь деноаш дезду. Фабрикера автобус а яьккха бахар сакъерда ГуржегIа, Пятигорске.

Цу гIулакхо дика гIо дора производственни планаш кхоачашъяра а. Зояй дика гIулакхаш гуш болча коммунисташа КПСС члена кандидаталла хьаийцар из. Парте член из йола кхо шу да. Вязальни цеха начальника Хаматханов Iалаудина Мухьмада дувц: — Дика кхет Зоя ший балхах. — ЧIоагIа чоалхане я тха оборудовани. Каст-каста йохаш яр хьалхагIа Аушева Золотхан, Оздоева Марем болх беш йола машинаш. Зояй кулг царех кхийттача дикача сахьато мо бу цар болх, хIаьта вязальщицаша сменни нормаш 110—120 процент кхоачашъю.

Зояс хIанз ше а кийчваь специалист. Из ва Могушков Ювнас. ХIаьнззе а дика караерзаьй цо из говзал. Дика хов Ювнася еха машин тоае. Iалаьмате хьинаре дакъа лоац коммуниста Орцханова Ахьмада Зояс фабрика а цеха а юкъарча вахаре. • Редколлеге член, фабрике кхалнаха юкъе беча балха председатела заместитель а, группарторг а я из. Массаза а заметкаш язъю цо пенгазеташ тIа, критика ю из е йоагIаш волчоа шоай сатирически газета тIа.

Ше Гамурзиевски юрта Совета депутат хиларга хьежжа Орцхановас хадданза харжархой йоакхо ю. Из каст-каста го йиш я школе болх бе кхычахьара хьатIабаьхка хьехархой мишта бах, царна фу эш хьожаш. Харжархой хьашташ кхоачаш дара ха кхоац цо.

Цхьабакъда, хьалха латта производственница хиларга хьежжа Зояйх эггара дикагIа дувц цун производственни гIулакхаша. Цо болх беча цеха коллективо чIоагIа дегаш гIоздаьнна тIайийцар парте XXV-ча съезда исторически соцмаш. Денгара денга шерагIа яржаш йоагIа фабрике социалистически яхь. ДIабахача бетта вязальни цехо план 125 процент кхоачашйир. Цеха болхлоша къахьег «Балха тIехьавусар — хьалха латтачунна тIакхеве!», «Продукце 90 процент цхьоалагIча сортагIа араяхецаргья вай!» яхача болама гIа.

Орцханова Зоя КПСС обкома член я. Цун вахаре цIаккха дицлургдоаца гIулакх хилар областной партийни конференце из парте XXV-ча съезда делегаталла харжар а деррига дунено бIарглокхаш хиннача вай мехка коммунистий форума балха юкъе дакъа лацар а. Съездера цIаенначул тIехьагIа кердача низаца балха чуйийнна къахьегаш йоал сатем боаца йоI — Орцханова Зоя.

А. САГОВ.

ЛЬВОВ. Октябра 50 шу дизара цIерагIа производственни объединени — фототелеграфни техникен тональни телеграфировании кийчъяра а хьаяра а дакъе керттера предприяти я. ЙийслагIча пятилетка шерашка предприяте арахецаш йолча изделей чIоагIал шозза совгIа лакхъеннай. Коллектива толам — продукце дикала управлени яра комплексни система (КСУКП) балха юкъе йоалаярах хьахинна хIама да. Из система кийчъярен балха юкъе йоаларен опорни лоархIаш я объединени. КСУКП-х дIакъаста йиш йоаца дакъа да къахьегама дикала коэффициент. Производства управлене автоматизированни системо торо хулийт ерригача звеньяй балха анализ е, къахьегамеи продукцеи дикала боарам къоастабе, социалистически яхьа итогаш е.

Ерригача продукцех диъ дакъа дича цунах кхо дакъа яр дикала Знак йолаш арахец объединене.

СУРТА ТIА: «Штрих—Л» яха фоксимильни фототелеграфни аппарат паччахьалкхен дикала Знак енна я. Из хьахьокхаш я монтажница комсомолка Явная Наталья.

В. ПЕСЛЯКА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА ГРУППАШКЕИ ПОСТАШКЕИ—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

БОЛХ КХЫ А ТОАБЕ ЛЕРХI

Отчет еча дукха дар дувца «Ингушский» совхозерча керттерча халкъа тIахьожама группа председатела М. Коттоева. Укх тIехьарча шин шера дукха болх ба укхаза халкъа тIахьожамхоша баьр. 187 саго дакъа а лоацаш 34 тохкам баьб совхоза балха тайп-тайпарча доакъошка. Тохкамашта гучадаьннараш дувцаш группа бюро 21 заседани хиннай. Кхоачамбоацараш дIадахара де дезарий хьакъехьа 18 материал администрацеги 7 материал парткомаген дIаеннай. Халкъа тIахьожамхой предложенеш чакхъяхарах совхоза баьнна пайда 9100 сом хул. Иштта кхы дIахо а.

«Ингушский» совхоза керттерча группана чуйоагIаш хиннай пхи группа, ялх сектор, 10 пост. Цул совгIа бIаьстан-гуйран сиха балхаш чакхдоахача лоархIамегIарча моттигашка вIашагIйийхкай ханна йола посташ.

Халкъа тIахьожамхошта гучадаьлар совхоза отделенешка сенаж кийчъяра ханаш бокъо йоацаш 5—8 ди тIехьъювлийталга. Цунах доккха зе доалар боахама. Доакъара дикал лохлора. Халкъа тIахьожама посто баьча хоамах доакъараш кийчдеча нийсденна уж кхоачамбоацараш ханнахьа дIадаха вIаштIехьдаьлар совхоза дирекце а парткома а.

Отчетни - хоржамий конференце докладчика а къамаьлаш даьраша а дукхагIа теркам тIабохийташ дийцар халкъа тIахьожамхой вIаштIехьа ца доалаш дисачох, КПСС XXV съезда решенешка хьежжа цар болх дIахо йодача хана кхы а тоабара де дезарех.

— Балха дисциплина чIоагIъяра боккха лоархIам болаш да балха оттача сага доагIIача тайпара ханнахьа каьхаташ вIаштIехьдоахилга. — аьлар совхоза кадрай отдела заведующе Яндиев ИсмаIала.—Дукха моттигаш нийслу вай совхоза отделенешка, бригадашка, фермашка, вIалла приказ а доацаш наха болх беш. Цунах хьовзам хул болхлочоа а боахама а. ТIехьагIа вIаштIехьдаха дезаш хул каьхаташ. Массанахьа оттаяь порядок телхаераш гучабаха а уж бехктоккхаме оза а йиш яр халкъа тIахьожама группай. ДIахо йодача хана цар цу деша терко йича бакъахьа хургдар.

— Коллектива хьалхашка латта декхараш толамца кхоачашдара керттера да лерттIа социалистически яхь вIаштIехьъяккхар, — белгалдаьккхар йиълагIча бригада бригадира Даурбеков Микаила, болх дика бери во бери къоаставелга, дика хьокхамаш доахар хоаставелга, болх юкъагIбутар кхетавелга. Цунца чIоагIлу къахьегамеи балхеи дисциплина, кхы а дикагIа къахьегара бола сага лоIам лакхбу. Цу дешай йоагIIача тайпара терко яьяц халкъа тIахьожама группашеи посташеи. Из ледарло хилийта йиш яц дIахо йодача хана.

Совхоза тракториста Гуноев Султанеи доярка Коригова Банатеи дийцар райпо болхлоша эшача товаращца кхашкеи фермашкеи болх бераш Iалашбара гIулакх Iалаьмате ледара леладеш хиларах. ЦIен гаьна чунйина болх беш боахкарашка дIакхачац цхьаккха дефицитни товараш. ХIаьта жега боахкараштa кхыметтел маькх а лоаттаяц хан-ханнахьа, — йоахар цар. Конференце халкъа тIахьожамхошта декхар тIадиллар тикай балха цахаддаш тIахьожам лоаттабе а, дефицитни товараш ли а бийса а ца къовсаш балха боахкарашка дIакхоачаргдолаш гIулакх вIаштIехьдаккха а, аьнна.

Конференце къамаьлаш даьча МТФ заведующе М. Галвева, рабочкома председатела Хь. Алероева, КПСС МагIалбика горкома секретара И. А. Гиряева, кхыбараша дийцар иттлагIча пятилетка планаш кхоачашъеча халкъа тIахьожамхошта хьалхашка латтача бехктокхамерча декхарех, белгалдаьхар халкъа тIахьожама группайн постийи болх дIахо тоабара наькъаш.

А. БАСИЕВ.

•ДУВЦАР ХАЛКЪА IАЬДАЛЕХ ДА

БОКЪО ЛЕЛАЕЧУН Я

Тоъал ха я «Халкъа Iаьдалаш» яха статья кепатеха. Газето цу тIа айдаь дешаш чIоагIа лоархIаме хилар, вахаре хIара денна яхар санна шоаш дIа - юха леладу гIулакхаш нах чIоагIа дагадоахкаши уж бокъалгахьа даха ловши болга хьахьокхаш я цу хана денз газета оагIонашта арайийнна материалаш.

Халкъа Iаьдалех лаьца шоашта хетараш дийцача дукххачар цхьан дагара болаш хьакхайкаду: «ДIадаха вайна юкъера ширдаьнна Iаьдалаш, шерра никъ ле вай юкъара долча советски замалахьа хьакхеллача кердача цIейшта, обрядашта», яхаш.

ХIаьта ширдаьннеи къам дегIаухилга юхадетташи да пхьа лехар, мехкарий удабар, урдош дахар, ца везача сагага кхалнах низагIа маьре ахийтар, кхелаш хувшаяр, иштта кхыдараш. Уж деррига гIулакхаш шийна болча аьттонна дыно къоабалдеш да. Цу тайпара энжий гIулакхаш вай сиго шийгара мишта гучалувлийт - хьогI аьнна хете а цкъаза вайна дикка халахетар а деш хьахозаш - м да уж.

Тахан цхьаболча наха къаман традицеш, Iаьдалаш да яхаш леладу гIулакхаш алхха гIалгIай къаман мара ца хулаш дац. Лаьтта мел даха халкъаш диалектически а исторически а материализма наькъаца дегIаихад. ХIаьта производительни низаш дегIадарга хьежжа дIахьалхашкахьа ихача хIара къамо заманца ца товш дар, эшаш доацар дIадоаккхаш, кердадар хьаэцаш, тоадеш хиннад шийн вахара гIулакхаш.

Пхьа лехаш, урдош доахаш, иштта цу тайпара кхыдола гIулакхаш шоай хана леладеш хиннад Кавказе, Средни Азе, иштта кхыча моттигашка дахача къамаша а. Бакъда уж хьакхелла зама дIаяьлча, керда вахар эттача къаман вахар юхадетташ дола гIулакхаш хайра хIама ца дусаш дIадаьхад кхетам, дешар котдаларца, кердача заман Iаьдалаш вахэре шоай моттиг хьа а лаьца дIаоттарца.

ХIаьта вай, гIалгIаша, хIана лов воашта бакъахьа доацилга ховшшехьа а, къам нийсача наькъа тIа гIолла дIа ца дохийташ дола нийрча гIулакхаш леладераш!? Малав уж къаман «Iаьдалаш» да яхаш хьаллоаттадераш? Уж ба цхьацца долча къаьнарча, дIадаланза дисача гIулакхех шоашта пайда эца гIертараш, эггара хьалха дына керте латтараш а болаш. Уж ба шоай гIулакх вIаштIехьдаьлча сагота боаца нах. Сагота баларе цар леладергдацар къам паргIата цIдоалийта гIулакхаш.

Соахка гурахьа Орджоникидзевская яхача станице райбольнице медсестралла болх беш йола Сайнароева Аьсет йодайир Героев Хаматхана. Из бахьан долаш административни органаша воагIа а вотгIаш уголовно бехктокхаме эзав из. Вай хана шийна езаеннай аьнна аькха хьисапе йоI йодаеш вар цхьаккха тайпара лаьрхIа воагIаш вац.

Из иштта дале а дIаяхача замах юхедиса ширдаьнна Iаьдалаш леладераш вайна юкъе ди тIехьа кIезиглуш латт. Цо цIаьккха а тешал ду кердача советски, вайна массанена юкъара долча цIейша, обрядаша гайна е ганза йизза шоай моттиг дIалоацаргхилара. Из атта холуш да хIаравар шийн цIагIарча, гонахьарча наьха оамалашка, гIулакхашка хьежача а. Цо вай цецлахаш, хIана аьлча дунен тIа вахар мел лаьттача хана кердадар котдувлаш хьаденад. ДIахо йодача хана иштта дIагIорг а да.

Укхаза са дувца безам ба тахан саг йодача - йоагIача сайна бIаргагучох, сайна нийса ца хетачох лаьца. «...ДIа ца хайтача халахетаргдар — хьавеха. ХIаьта вийхача а ца вийхача а сагота воацар ма веха. Хьабаьхкачаргара дехараш ма ийле», — йоах Озиева Салмана ший статья тIа. Бакълув из. Сенна бетт беррига мохк вIашагI?! «Хьахайтад—вахапза варгвац» яхаш саг йоагIача шоай безам боаццашехьа ухаш дукха нах бIаргабайнаб сона. Саг йоагIача - йодача дехараштa лаьрхIе кхалнаха хIамаш кхухь. Дикан тIа (хьоалчагI даьча) водача саго, сона хетачох, совгIат дахьар харцахьа лерхIа йиш яц. Бакъда, сона эшаш дац аьнна хет совлен дIа-юха ду хувцамаш, мадарра аьлча, моттийта леладу гIулакхаш.

ШоллагIа сона нийса ца хетар да саг йоагIача - йодача сакъердам ца хилар. Дукха ха йоацаш цхьан юрта саг йоагIача вар со. Коа вIашагIкхийттa дукха нах бар. Саг цIаенначул тIехьагIа кагий нах ловзар де безам болаш хьайзар. Кхоачаш пандар оаз яьнна йоIи зIамига саги халхабовла болабалалехьа ийче тIа хьаараваьннача коа «доал деш» лелача саго аьлар:

— Сацийта пандар. Укх коа ловзар хургдац. ХIаьта из доацаш мегаргвоацар коара аравала. Сакъердам цу тIа чакхбаьлар. Нах дIа-хьа къаьстар.

Цу дийнахьа бIаргадайра сона ер сурт а. МугIара хьалъайтта латт мехкарий. Ткъо, эггара дукхагIа даьнначун а ткъаь пхиъ шу даьннад цар. Мехкараштa духхьала Iохайша багIа маIа цах. Царна юкъе ба кIезигагIа даьлча а 40—50 шу даьнна нах. ХIаьта истий кхийла в дезал кхийна а нах ба уж. Увзаш гIаьленаш а йолаш белаш паргIата ба маIа нах. Хьалхе а «керта молха» меннaчоа тара да цхьаболчар. Сийрдадаьнна бIаргаш доаг цар, метта шаьра ба. Къамаьл дукха хьаькъал лургдолаш дац. Цудухьа из доаладац укх статья тIа цар дувцар.

ХIаьта мехкарий бувлабелча санна, шоашкара гIалат далара кхераш латт. МалагIа сакъердам ба иштта вIашагIкхийттача наха буар, халкъа Iаьдалех да аьнна хьалаца малагIа хоза гIулакх доал цох а, цу тайпарчох а?

ТIаккха из цаI мара деций саг йодача - йоагIача нийса доацаш леладер? Дукха да. Саг кIалвуташ дола урдув даьккхача а кхоачам бац. ТIаккха гучавала веза аьле чу а вийхе цIаьхazза а Iомуставу найц.

Цу тайпара совлен, моттийта аьнна леладу гIулакхаш дукха доахк вайх.

Малав укх тIа дувцар ца къувлар, уж гIулакхаш сихсовдаьнна ца лелар. ХIаьта кIордадича, нах цар паргIата ца боалийташ хилча, хIана леладу вай уж?!

Цу тайпара хаттар дича дукхагIчар оал — Нахал тIехьвиса лац, яхь ца хилча валац, аьле. Хьата сога хьаттача, нийса доацилга ховшшехьа а уж гIулакхаш леладер дикан тIехьа отта денал дIа ца кхоача саг санна хет сона. Из севале а.

Советски Iаьдала сийрда вахар хьадара мел эша хьалаш хьадаьд. Наха къахьега, деша, салаIа бокъонаш еннай, хIараненa массе оагIонгахьара дегIавара шерра наькъаш хьадийллад. ТIаккха иштта доккха гIулакх леладеш вай хьадоагIаш хилча хIана хул вай цхьайолча хана воай цIагIа хила деззача тайпара даьй хила ца могаш. ДоагIача тайпара доал бе а делла, дика дар во дар а къоастадеш дIа хIана оттац вай? Из вай бехк ба. Къаьстта къоначар а болаш, Бокъо лелаечун мара яц.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ,
Грозненски паччахьалкхен цирка постановочни дакъа заведующи.

МОСКВА. Главмосавтотранса № 3 йолча автокомбинате Московски автомобильно-наькъа института Iилмахошца цхьана хьаяьй водителий профессиональни говзалга хьожаш йола лаборатори. Укхаза лаьрххIача тренажера тIа цуп говзалга хьажа Iохоаваьча сага хьалхашка оттаду наькъашка нийслуш дола тайп-тайпара хьалаш. Цул тIехьагIа психофизиологически реакцех йола сведенеш датчикий системе гIолла электронни аппаратура комплексе кхоач.

Кердача лабораторе торо хулийтаргья тайп-тайпарча транспортни средствашца болх бе мегаргволаш из водитель вий хьежа ца Iеш цун говзал лаккхъелга тоаде а.

Б. КОРЗИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

Юртахоша баркал оал Довхана

Каст-каста хаза ниш я юртарча наха, къаьста а цIен-ноаноша Гайсанова Довхана болх беш йола ларек могаеш. Цига дуккхагIйолча хана корайоагIа цхьа хIама эшаш араваьннача сага эца кхачан продукци. Цудухьа тамаш хетанзар сона юрта юкъерча йоккхача тика чу шоашта эша хIама ца корайнча «Довхана тика тIа хургья» аьнна дог тийша ши кхалсаг араьлча.

Хьалххара ший балха никъ дIаболабаьб Довхана Яндарерча юкъерча школа буфете. Дика вIаштIехьбаьккхача балха раьза бар хьехархой а дешархой а.

Юрта йистошка бахача наьха хьашташ кхоачашлара кхача бохка ларек йилла лаьрхIар райпо кулгалхоша. Цу хана денз цига болх беш я ший наха товр де гIерташ, царца бераме йолаш хьайоагIа Гайсанова Довхан.

Кхо шу да цо Назрановски райпо хьайийлла хинна торговли балха курсаш яьха.

XXV-гIа съездо решенеша дIадоххача тайпара ший болх кхы а дикагIа тоабеш я Довхан. ХIара бетта тIеххоачашъю товарооборота планаш, лостам болаш лелаю балха моттиг. Цахаддаш хилийта гIерт керд-керда товраш. Цудухьа цхьаьша а сиго тамаш яц жалобайи предложенейи книжка тIа яздаь укх тайпара йоазув хиларах: «Тхо чIоагIа раьза да Гайсанова Довхана беча балха, из массаза а дизза кхоачашде гIерт наьха хьашташ. Оаха цунна дег тIара баркал оал». Иштта ший юртахошта товр де гIерташ, царца елаешна, ший балха тIа дика кайоалаш я продавец Гайсанова Довхан.

М. КОСТОЕВ,
Яндарерча юрта клуба заведующи.

ИНФОРМАЦИ-ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕССА ГIУЛАКХА

Толаме чакхдоахаш да дегIаухача мехкий халкъа боахама специалисташ кийчбара дакъе цу мехкашца цхьана СССР-о леладу гIулакхаш. Цу тайпара цхьана леладеча гIулакхий формех цаI — тайп-тайпара профилаш йола специалисташ кийчбара советски Iилмани дешарен централшка хIара шерара курсаш яхкар.

Ерригаш а лаьрхIача вай мехка укх шера болх беш хургья цу тайпара 15 курс. Апреле Москве болх бе йолаеннай дегIаухача мехкий специалисташта лаьрхIа промышленни информацеи документацеи дешашта йола регионий юкъара ЮНИДО курсаш. Уж яхкаьй Iилмани техническии информаце Ерригсоюзни институто (ВИНИТИ).

Тха курсаш хувц - хувцаш хул английски, испански, французски меттала. Укх шера английски меттала да дешар. Цига дакъа лоац 19 мехкарча промышленни информаце дешашта волча 24 специалиста. Курсаша керттера лерхIар — промышленни информаце даькъе карагIдаьннараш деша багIараштa довзийтилга. 15 июне кхаччалца дIагIоргйолча дешаш йоаккхача хана дегIаухача мехкашкарча специалисташа ладувгIаргда цIи хезача советски Iилмахоша, йоккхийча предприятей кулгалхоша ешача лекцешка, Москверчеи Ленинградерчеи тайп-тайпарча информационни централшка, заводашка, фабрикашка гIоргба уж.

Владимир УСТЕНКО,
АПН корреспондент.

МОСКВА. Советски машиностроене керда хIама да боросиликатни кизгагIа турбаш еш йола автоматизированни технологически лини. Из къахьегама овсарле лакха йола агрегат кизгаш деча машиностроене Ерригсоюзни Iилма-тохкамеи проектно-конструкторски института, кизга института конструкторашеи ГДР технически кизга института специалисташеи цхьана хьаяь я.

Керда турбаш накъаяргья яйгачеи кхачани промышленносте, химически предприятешка. Стеклотурбаш хьаеш йола машинаш болх беш хургья Советски Союзе а ГДР-е а.

СУРТА ТIА: советскии немецкии конструкторaш «ВНИИ стекломаш» института цхьан отделе цхьана кийчъяь деталь нийсъеш боахк.

В. СОЗИНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Стандартизаци, дикал, Iилма-технически прогресс

ДИКАЛА УПРАВЛЕНИ Ю ЛЬВОВСКИ СИСТЕМЕИ ПРЕДПРИЯТЕЙ СТАНДАРТАШИ

1975 шера август бетта «Продукце дикала управлени ю комплексни система кийчъяраи юкъеяхьараи Львовски областа промышленноста хьалхa латтача предприятей партийни организацешеи коллективашеи баьча балха опыта хьакъехьа» соцам баьб КПСС ЦК-ас. Цу тIа белгалдоаккхар, г. Львова дукххача промышленни предприятеша нийслагIча пятилетка шерашка продукце дикала хьокхамаш тоъал тоадаь хилар.

Соцам тIа йоахар, Львовски промышленни предприятешка производства технически боарами эффективности лакхъяра чIоагIагIа влияни яь областе шерра яьржача стандартизаце ларда тIа латтача продукце дикала управлени яра комплексни системо (КСУКП).

Из система эггара хьалха кийч а яь 1972 шера юкъейихьай Львовски киноскопий заводе, Ленина цIерагIча Львовски объединене, «Электрон» яхача Львовски объединене. Цо шийна чулаьцад мехкарча дикала управлени еча кхыча системашка дика мел дола хIама. Цунна юкъе керда да комплексни стандартизаце ларда тIа из латташ хилари ший организационно - технически лард йолча предприятей стандартех цо бизза пайда эцаш хилари.

Дикала управлени еча системо чулоац продукци кийчъяра ерригa стадеш: царна проекташ увттаяр, хьаяр, дIа-юха яхьар, реализаци яр, эксплуатаци яр. Хьаю хIамаш тIехдика хулга Iалашдар духьа кийч а еш юкъекхухь организационни, планови, экономически, технологически, психологически, социальни, правови мероприятей бIарча комплекс.

КСУКП-ас Iалашду продукци мел эшаргья ховлга, продукце боарами дикали, стандартизацена планировани елгеи продукце дикала боарам лакхбелгеи, арахецаргйола продукци белгалъелга а хьае оттаелга а, продукце дикала аттестаци елга, керда продукци хьаяр вIаштIехьдоаккхилгеи хьае кийчъелгеи, продукце дикал метрологически Iалашъелга а бустамаш цхьатяра хургдола, дикала боарам чIоагIа латтаргбола гIулакх вIаштIехьдоаккхилга а, продукце дикал лакхъяра аьттув боаккхилга, продукци дIаоттаяь лоаттаяри дIакхахьийтари, продукцена эксплуатаци ремонти яр, кадраш хьахаржар, балхаш тIа увттаяр, Iомаяр, хьалкхеяр вIаштIехьдоаккхилга, хьаеча хана продукцена лакхера тIахьожам лоаттабелга, и. кх. дI.

Из система предприяте йолаш йолча производствана управлени яра системах «дIатоха» а шаьрденна даьннача цун доакъоех ма-могга дукхагIа пайда эца а беза.

— Продукце дикала управлени еча комплексни система бIарчча схема кийчъяь яьнначул тIехьагIа предприяте керттера стандарт оттаю. Цу тIа белгалъю стандартизаце ларда тIа продукце дикала управлени еча комплексни система юкъара положенеш, кийчъеш йолча стандартий комплекс, стандарташ лелаяра тIахьожам лоаттабара порядок, уж толхаяра хьалхара бехктокхам, предприяте стандарташ лелаеш йоаха ханаш, уж хувцара порядок и. кх. дI.

Система кийчъеча хана йолаш йола предприятей стандартий образецаш шоаш маьрра хьаувттае яьIац, цига кхетае еза документаш оттадара идеяи методикеи, дикагIйолча коллективашта карагIдаьннараш творчески хьа а ийца.

А. В. ГЛИЧЕВ,
СССР Госстандарта ВНИИСтандартизаце директор.

САУКП-ах ПАЙДА А ЭЦАШ

Чакхъяьннача 9-ча пятилетке тхона эггара лоархIамегIа хиннар комбинате продукце дикала хийцца управлени яра Система (САУКП) хьаяри юкъеяхьари дар. Цу Системана ларде йиллай предприятей стандартий — СТП — новкъосталца чакхйоахаш йола хьалхаювлача стандартизаце принцип.

САУКП — производственни процесса ерригa оагIош, тха болхлой массе тайпара къахьегама гIулакхаш чулоацаш йола чоалхане комплексни система. Цун керттера дакъа да хьалхаювла стандартизаци. Предприяте стандарташтa (СТП) юкъе увттадеш дола дIадехараш дикалга диллача эггара лакхагIча категоре продукцега хьежжа да. Уж СТП-аш я хIара производства, цеха, установка коллективаш яха гIерташ хула шоай тайпара «дикала эталонаш» а хиле дIаоттараш а.

Уж стандарташ юкъекхухьачеи лелаечеи лоархIамегIара моттиг дIалоац балха малх бареи дикал лакхъяра аьттув баккхареи системо. Комбинате премешца совгIат дара боарамаш массаза а продукце дикала категорега, ерригача производствана юкъерча цун дукхалга, стандарташа дIадехараш массаза а дизза кхоачашдарга хьежжа белгалду.

САУКП инженерни лард я комбинате кийчъяь продукцена промышленни отработка яра методика. Цу методикана юкъедоагIа, белггала аьлча, продукце дикала хьокхамий анализ яра статистически методахи царна влияни еча факторехи шерра пайда эцар, хIаьта иштта уж факторaш хьалахара сетевой методаш а бIарччача коллектива санна, иштта къаьст-къаьстача болхлой а къахьегама балльни мах бара методаш а.

Цу хана продукце дикала управлени яра маIан сенах латт аьлча, из латт, дикала боарама мах барах, цун дикагIа болча боарамца из нийсбарах, хIаьта иштта «тIехьадуса» дикала хьокхамаш хьагучадахарах а уж дикагIа болча боарама «тIехьакхедара» беш бола болх вIаштIехьбаккхарах а.

Хан-ханнахьа а хIара денна а беча цу балха юкъе дакъа лоац комбината ерригача коллективо — оператора помощникагара вахьна генеральни директорга кхаччалца. Дикал лакхъярца бувзабенна хадданза дукха болх бу комбината парткомеи профкомеи вIашагIъехкача комиссеша.

В. РЯБОВ,
Омски мехкдаьтта чакхдоахача комбината Генеральни директор.

ЮРТИЙН ПОСЕЛКАЙН СОВЕТИЙ БОЛХ ЭРГАБОАХАШ ТОАБЕ

Коммунистически парте, ше Советашта кулгалдеш, массаза а яьй, хІанз а ю йоакхо паччахьалкхен Іаьдала лохерча органий — юртийн поселкайн Советий — гІулакхаш дІахо тоадара. Духхьал уж юххьанцара звенош я хІара денна беррига бахача нахаца хулараш, къахьегамхошта хетараш юкъарчал доацаш хьадувцараш, моттигашка паччахьалкхен хьашташ чакхдоахараш. Михаил Иванович Калинина цхьа бахьан доацаш яьхадац юртийн поселкайн Советаш паччахьалкхен органаша лерттІа болх белга дуккхача хьале цар балхах тийша йола цІий миаш моргаш я.

ХІанз вай автономни республике 174 юртен 4 поселкан Советаш я, царца болх беш 6811 депутат а волаш. Цул совгІа, Советаша чакхдоахача гІулакхашка дакъа лоаш эзараш активисташа. Іаьдала юххьанцарча органаша Іалаьмате чІоагІа влияни ю боахамий балхаш тоадара, планаши социалистически декхараши кхоачашдара, моттигерча вахара ерригача оагІошта.

Из бакъ хилар дІахьокхара ювца мегаргья Абдурзаков Али Магомадович председатель а волаш йола Грозненски района Старо-Атагински юрта Совет. Цун территоре тІа улл «Атагинский» совхоз. Дуккхача доакъоех латта из боахам районе хьалха латтарех ба хІанз. Къаьстта дика хІамаш хиннад цига нийслагІча пятилетка шерашка. Совхоза коллективо толаме кхоачашъяьй ялат, дулх, шура кийчъяра заданеш, зенаш деча боахамех хинна из рентабельни боахам а хинна дІаяхай, эзараш сомаш пайда баьб цо.

Совхоза экономика айяларга хьежжа дуккагІа хул цун къахьегамхошта тІайоагІа доходаш а. Долче, хьинарегІа дегІакхувла деза гІирсаш хьалдара гІулакх, торговли, бытовой гІулакхаш делга. ХІаьта цу дерригача хІамай юрта Совето, депутаташа хадданза йоакхо а ю. Совета сессешка, исполкома заседанешка каст-каста ювц цар социально-культурни вахара цхьацпайола проблемаш. ХІаьта цунах баьина пайда гуччахьа ба. Соахка совхозе хьалйир 800 Іатта лаьрхІа цхьа миллиони 300 эзари сом мах бола шурий комплекс. Укх тІеххьарча шерашка хьалъяьй иштта механически мастерскеш, гараж, шишша квартира йола 15 цІа, продовольственни тика, столови, кхыйола объекташ.

Уж деррига гІулакхаш юрта Совета юкъарчал доацаш хьашт долаш да, хьехамца а практически гІулакхашца а новкъостал даьд совхоза.

Цигарча депутаташа бизза пайда эц шоай полномочеех, хьинаре дакъа лоац массазарча комиссей балхаца, айхха бувзам лоаттабу шоай округашкарча хархархошца. Баллхаш эггара сихденнача хана совхоза новкъостал де юртара нах оарцагІбоах, кхаш леладерашта юкъе ях вІашагІйолл, хІаьта къахьегача хьалха латташ шоаш а хул. Депутаташта карагІдаьнна къаьстта дика хІама да, юрта Совета территоре тІа лаьттах дола законодательство кхоачашделга цар шоай тІахьожама кІаллаьца хилар, лаьттах ІагъюаргІаш ца яйтар духьа чІоагІа духьале оттаяр. Депутаташ, юрта болхамеи социалистически законностеи, общественни порядок лораяра дешашта йола массазара комиссеш, юкъегІортар бахьан долаш боарам тІа йоалаяьй 50 совгІа приусадебни участкаш, совхоза дІаеннай башха-дикача лаьттай итташ гектараш.

Староатагинций опыто шаьра хьахьокх моттигерча Советаша а эггара хьалхарча аргІанна цар лохерча звеньяша а коммунизм хьалъеча ерригача сферашка хьинаре дакъа лоацаш хилар. Цу гІулакха боккхача лоархІаме хиннад КПСС ЦК Политбюро инициативагІа тІайийца, Іаьдала моттигерча органий бокъонаши полномочещи шеръеш, цар территоре тІа ядача предприятешкарчеи учрежденешкарчеи гІулакхашта хьалхара цар бехктокхам лакхбеш дола Советий хьакъехьара законаш. Дикка пайда баьинаб депутатий бокъонаш а декхараш а, хІаьта иштта царцарча гІулакхий хьакъехьара паччахьалкхен декхараш а хьадда белгалдаь долча статуса хьакъехьарча Законах.

Советий хьакъехьара законаш тІаэцарах, КПСС XXV съезде белгал ма-даккхара, наьха сашта тоабеннаб цар болх ХІанз Советий, халкъо хержарий инициативагІа хьа а увттадеш къестаду къахьегамхошта хьашт дараши эшараши чулоацаш дола дуккха дешаш.

Доккха хІама да, моттигерча вахара саготагІа долча дешашта, производство дегІайоалаяра дешашта юртий Советаш юстара латташ йола районаш хІанз республике ца хилар Теркалбе мегаргболаш ба, масала, Шалински района Майртупски, Гудермесски района Суворов-Юртовски, Наурски района Николаевски, Назрановски района Долакха-Юрта, Надтеречни района Гвардейски, Малгобекски района Ново-Редантски, Ножай-Юртовски района Мескетински, кхыяраш сеша йолча юртий Советий болх. Моттигерча партийнии боахамеи органашца айхха бувзам а лоаттабеш, юртийн поселкайн Советий хьакъехьарча законаца хьалхле а лелаеш, экономика дегІайоалаяра керттера дешаш къестаду цу Советашеи цар исполкомашеи, боахамий кулгалхой докладашка ладувгІ сессешка, бахача нахаца боккха организаторски болх бу, хІаьта цу даькъе доккхий толамаш а доах.

Республикерча юртийн поселкайн Советаша, староатагинций тІахьехам хьал а лаьца, хьинаре социалистически яхь йолаяьй шоай территоре тІарча дерригача боахамашка 1976 шера план ханал хьалха кхоачашъяйтар духьа. ХІаьта хІанз керттердар сенах латт аьлча, из латт, тІайийца декхараш кхоачашделга вІаштІехьдаккхарах, хІара колхозереи совхозереи деррига кхоачамаш юртбоахама продукташ дуккагІа яхара, цар дикал лакхъяра, уж яхарга бода мах лохбара оарцагІдахарах.

Уж декхараш кхоачашдара дуккха средстваши торонаши йолаш я юртийн поселкайн Советаш. Колхозийн совхозийн оперативно-боахама гІулакхашта юкъе ца а гІерташ, Советаша эггара хьалха Іалашде деза лаьттах, техниках, удобренеех рационально пайда эцаре, планаши паччахьалкхенна хьалхашка тІайийца декхараши кхоачашдара тІахьожам лоаттабелга. ХІана тІехьатетта йиш йоацаш гІулакх да колхозаши совхозаши ялаташ чуэцара, юртбоахама продукташ, доакъараш Іалашдара кийчъяр. Цу гІулакха техника тоаяьяьинайй, ялаташ чуэца агрегаташ мел эш механизатораш болаш йий, ялаташ чуэцара балхий планаш массанахьа а белгалъяьйий, хьувкъам ший ханнахьеи ца бойташи чуэцара, ялати кхыйола продукташи ца талхийтараи ца лечкъаяйтараи долла хІама теркалдаьдий хьажа деза Моттигера Советаш из дара тІахьех укх денношка кепатеха арабаьккхача 1976 шера юртбоахама продукташи доакъараши чуэцилга, кийчделга Іалашдара кхы тІа а де лезарий хьакъехьарча КПСС ЦК-ан СССР Министрий Совети Соцамо.

Цудухьа чІоагІа лоархІаме да, уж дешаш къестадеш йола Советаш, цар исполкомаш, хІамаи бала боацача вембоахарий позицеш лаьца ца а Іеш, колхозаштеи совхозаштеи корта болаци эффективнии новкъостал деш хулга. Цар декхар сенах латт аьлча, эггара хьалха из латт, бахача наьха хьинар айдарах, къахьегама дисциплина массе оагІорахьара чІоагІъярах, хІара производственни участке депутатий лоархІам лакха лоаттабелга Іалашдарах.

Бокъонца иштта ду из хьалха латтача Советаша. Масала, укх бехктокхамеча хана Суворов-Юртовски юрта Совето лоархІаме мел йолча участкашка депутатоки посташ яхкаьй. Совета 49 депутатах 45 юкъарчал доацаш совхозин производстве дакъа лоацаш ва. Цар дешаца а гІулакхаца а, шоашкара хьокхам гойташ а оарцагІбоах кхаш леладераш саготагІа дола декхараш толаме кхоачашдара.

Халахете а, цхьайолча юртий Советаша, цар исполнительни комитеташа, массазарча комиссеша биззача боараме пайда эцац шоашта еннача бокъонехи торонехи, гІалат ювл уж, тхо юкъе ца хилча а гІулакхех шоаш лоархІабу колхозереи совхозереи бараш аьнна хетарах. Цу тайпара позици лаьцай, масала, производство дегІайоалаяра кІезига влияни еш, «Самашкинский» совхоза балха тІара цІенхаштта кхоачамбоацараш теркал ца деш йолча Ачхой-Мартановски района Самашкински юрта Совето. ДІадаха шу зе а хулаш чакхдаьккхад боахамо, хІаьта укх шера хьувкъам чуэцара кийчо елга тІехьадоах, къахьегама овсарле лакха йолаш болх бара наха эша хьалаш вІаштІехьдахара йоакхо кІезига ю. ХІаьта, нагахьа санна юрта Совето, депутаташа, боахама кулгалхоша хьал тоадара сихха де дезар ца дой, иттлагІча пятилетка хьалхарча шера декхараш кхоачаш ца деш дисар кхерам болаш да.

Хьалха латтача Советий гІулакхашка къаьстта белгалдаьнна дика хІама да, экономика дешашка шоаш хьожжашехьа а, цар социально-культурни проблемаш а шоай теркама кІалхара ца ювлийтар. Баумански хоржамий округа хоржамашта хьалхарча собрание ше къамаьл деш, нов. Л. И. Брежнева ма-аллара, Совет города е поселка да я, цудухьа дика, хьурмат деш да хила езе из. Цун декхар — доллача хІаман уйла яр а йоакхо яр а, долла хІама нахага дикагІа баха, болх бе, салаІа йиш хургйолаш дар.

Из дика дагадоагІа Наурски района Ищерски юрта Совета кулгалхошта (председатель Ксения Парфеновна Чеботарева). Цу Совета гІулакхашта юкъе йоккха моттиг дІалоац юртарча къахьегамхой культурно-бытовой хьалаш тоадарца, наькъаш дахкарца дувзаденна долча дешаша. Депутаташ чІоагІа хьож медицински гІулакхаш дика дой, берий учрежденей болх мишта лел, кхалсага къахьегама хьалаш тоадарга. Цу даькъе дукха болх бу моттигаш тоаяреи унахцІено лораяреи дешашка хьожача массазарча комиссеша.

Иштта хила а деза. Берий ясльеша, клубаша, библиотекаша, тикаша, бытовой гІулакхаш деча предприятеша болх дикагІа ме бу, къахьегама овсарле лакхагІа ма-хулий наьха я. Цудухьа КПСС XXV съездо хозахета хьалхадаьккхадац Советаша городаши юрташи тоаяра лаьгІ ца йолийташ уйла елга, халкъа образоване, унахцІено лораяра, культура, общественни кхачан, бытовой хьалий гІулакхага хадданза хьежилга.

Юртийн поселкайн Советаша шоай эггара хьалхара декхар лархІа деза бахача наха юкъе кхетама болх белга а социалистически законности общественни правопорядоки чІоагІъелга а. ХІаьта цу гІулакха хьалхагІе а денз белгалъяьина дика формаши средстваши дуккха йолаш я Советаш. Царех я клубийн культура кхыча учрежденейи шерра сеть а, лекцеш а беседаш а, депутаташ харжархошца вІашагІбеттабалар а, керда традицеш а обрядаш а. Масала, республикерча дуккхача юрташка шерра белгалдоахаш да хьувкъама цІейш, кагирхой болхлой мугІарашка бахийтар, эскаре гІулакх де болхараш безбеш накъабахар, кхыдараш. Цу ерригача мероприятеша, нагахьа санна уж дика вІаштІехьъяьхаи форманна лаьрхІа ца лелаеши чакхйоахаш хилча бизза пайда лу.

ЧІоагІа лоархІаме да, къахьегамхошта кхетам балара дешаш бахача наха шоаш хьинаре дакъа а лоацаш юртийн поселкайн Советаша къестадар. Хьаэцаргья вай, масала, кхыметтел граждани сходаш. Нагахьа санна цар моттигаш тоаяра, самообложене, юртбоахама продукташ кийчъяра дешаш меттел, дисциплинах, цхьаболча граждани оамалех дола дешаш а дувце, цунах юрта бахача нахагара доккха новкъостал хургда Совета.

Юртий сходашка цу тайпара дешаш дувцара опыт Іоаяьй Назрановски, Урус-Мартановски, Малгобекски, Шалински, кхыча районий дуккхача юрташка. Масала, Долакха-Юртарча юртсовето сходашка дувца уваттаду ширача замах юхедиса зуламе гІулакхаш дІададахарца, бахача наха интернациональнии атеистически кхетам баларца дувзаденна дешаш. Хьинаре болх бу цига граждани сходаша яь решенеш кхоачашъяра тІахьожам лоаттабеча комиссе. Цу юртарча наха юртара цІендаь дІадаьхад мехкарий удабелга, маьре яха ха йоаца йиІигаш маьре ухийтилга, урдув доахилга, кхыдараш.

Чоалханеи бе-беи ба юрта Совета болх Дуккхача хьале цун толам балга коллегиальни орган хиларах тарра Совета вахара демократически принципаш кхоачашъярах тийша да. ХІара Совете хан-ханнахьеи лакхача боарамеи сессеш ергйола, массазарча комиссеша, депутатаща, эффективно болх бергбола, наказаш кхоачашдергдола гІулакх де деза.

Бакъдар аьлча, дукха хІамаш да исполкомах а Совета решенеш эггара хьалха кхоачашъер а, хьехам телар а, вахарерча эггара кІомагІа долча дешашта нах шийца дагабувлар а волча цун председателах а тийша. Юрта Советий председателий кадраш укх тІеххьарча шерашка дикка чІоагІъеннай. Царех 90 процент хІана бац аьнна бараш лакхера е юкъера образованн йолаш ба. Цхьабакъда цунах сатийна Іе йиш яц вай. Хадданза йоакхо япза яргьяц цар шоай балха квалификаци лакхъяра, идейно-политически кхетам чІоагІбара, ленински стилагІа болх бе уж Іомабара. Из юкъарчал доацаш дола декхар да лакхе латтача партийнии советскии органий, районнии городскойн Советий исполкомий.

Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхоша, беррига советски цаха а санна, чІоагІа хьинар айдаь къахьег КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъяра, тІагІертта къовсам лоаттабу иттлагІча пятилетка планаш толаме кхоачашъяр духьа. Уж декхараш кхоачашдара тІадерзадаь хила деза юртийн поселкайн Советий деррига гІулакхаш.

В. БАЛЯСНИКОВ,
Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума организационни отдела заведующи.

ЕЧА ЙОАКХОНГА ХЬЕЖЖА

Іуйрийна итт сахьат доаллаш латтар. Гудермесски района «Восточный» яхача комеаш лелаеча совхоза шурий - товарни ферме нийсделар тхо. Ферма цІеча уголоке бар бригадир, зоотехник Ханахмедов Лом-Іаьла, учетчик Мутушев Нури, доярка Мурадова Тамара, Іаьсий леладер Юсупова Букуни, бежа Іу Мажиев Мохьмад.

—Тха ферма совет я ер. ДІадахача кІира баьча балха итог еш ферма коллектива собрани чакхъяккхара кийчо еш да тхо, — аьлар Ханахмедова.

— Мишта я итог? — хетт аз.

— Коллектива хьокхамаш согеттара раьза волаш да. Сона дагадоагІаш ер шу санна дика хІайзалца цхьа шу дІадоладдьлац тха ферма болхлоша. ХІаьта тамаш а яц. Къахьегамхой дог гІоздоаккхаш, кхы а дикагІа болх бе декхарийла беш дукха, лоархІаме событеш хиннай вай мехка ер шу доладеннача хьалхарча деношка денз — йоах Ханахмедов Лом-Іаьлас.

Да а да ферма коллектива балха хьокхамаш Лом-Іаьла раьза хила везаш.

Хьайбай продукци яккхаран из паччахьалкхенга йохкаран ах шера план нийслагІа май тІакхоачаш кхоачашъе социалистически декхар тІайийцадар ферма коллективо.

ПхелагІа май тІакхоачаш паччахьалкхенга шура йохкара ах шера план — 101 процент, дулх дохкара план 113 процент кхоачашйир.

Хьайбай продукци алсамъяккхара, укх шера хьалхашка латта декхараш дика кхоачашдара района фермашта юкъе яржача яхье хьалхле яккхарах КПСС Гудермески горкомеи горисполкомеи карара кара лу Ше байракх еннай ферма коллектива. Из латт хІанз цІеча уголоке.

Къахьегама овсарле кхы лоха еш хьабоагІа ферма хьайбаш леладераш. Денгара денга тІакхеташ я хІара кхоабача Іаттагара йоаккха шура. Из соахка май бетта йоаккхаш хиннача дуккагІа я. Цунна тешал ду цІеча уголоке пенаш тІа гІолла хьалтеха уккача графикаша, стендаша. Ферма коллективо мишта болх бу ха безам болчоа царга хьежача кхоачам ба.

Иштта, уллув хьалтеха ши график йоал. Царех цаІ соахка май бетта хІара кхоабача Іаттагара дийнахьа йоаккха шура дІаязъеш хиннар я, хІаьта шоллагІъяр — укх шера май бетта хІара дийнахьа йоаккхар дІаязъеш яр. Хьаэц вай, масала, май бетта дийттлагІа ди. Соахка цу дийнахьа хІара кхоабача Іаттагара 7,6 килограмм шура яьккха хиннаяле укх шера 8,4 килограмм яьккхай.

НийслагІча пятилетке ферма коллективо мишта къахьийгад хьахьокхаш йола стенд а я укхаза. Цу тІа хьежача гуш да ферме хІара кхоабача Іаттагара йоаккха шура шерагара шерага лакхлуш йолга а.

ЦІеча уголокера араваьлча коридора чу хьалтеха йоал «Молния» яха листок. Из арахийцай социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача Хатаева Айзанеи шоллагІа моттиг яьккхача Мурадова Тамарийн сийна.

— Яхье хьалхара моттиг яккхарах Хатаева Айзанеи, бежа Іуна Мачигов Джансолтаи, Іаьсий леладеча Юсупова Букунеи ахчан совгІат делар апрель бетта яьча итогех. Царел дукха тІехьа ца бусаш дика къахьег дояркаш Ханахмедова Зулайс а Саидова Лизас а, бежа Іуша Мажиев Мохьмада а Шахидов Салус а. Укх шера яхье массехказа хьалхара моттигаш яьхай цар а.

Лакхе цІераш яьха дояркаш август бетта чотах болх беш я хІанз.

Хьайбаш чулаттача цхьан помещене хьож тхо. Цига цІена я лостам болаш а я. Хьайшка шортта доакъар улл.

ХІара помещене массанена гургйолча моттиге хьалтеха доахк май бетта доахан кхабара рацион тІаязъяь, хІара помещене мел доахан латт, царна малагІча дояркаша, бежа Іуша Іунал ду, хІаьта дийнахьа мел шура яьккхай, цун хьоанал мел лакха я хьахьокха листокаш.

Ала деза шурий хьоанал лакха йолга — юкъера лаьрхІача 3,7—3,8 процент.

Хьайбаш чулаттача хІара помещенеш тІа «ХІара денна — дикала Знак!» аьнна доккхийча алапашца яздаь лозунгаш доахк.

— Балха хьалаш мел дика да хьайна ма-гой хьона, — йоах Лом-Іаьлас. — Цхьабакъда толам баккхара из кІезига да пагахьа санна шоаш хьалечох болхлой дог лазаш ца хилча. Из кхета а деш наьха балхацара безам совбаккхара, цар политически кхетам, лакхбара хадданза йоакхо ю оаха. Яхье хьалхле лелаеш, шоай декхараш къаьстта дика кхоачашдеш бола нах материально а морально а белгалбоах. ХІаранена гурахье а эша доакъар, дахча, кІора лу. Дунен тІа машар хилийта гІерташ, советски халкъа хьал-торо тоае гІерташ, кхыдола дешаш къестадеш Коммунистически парте, цун Центральни Комитето беча балхах, чакхйоаккхача политиках дувцаш хІара кІира информаци ю ферма болхлошта совхоза а тха ферма а агитатораша. Къаьстта теркам тІабахийта Іомайир ферма къахьегамхоша КПСС XXV съезда материалаш.

Шура яккхаран из паччахьалкхенга йохкаран укх шерара план сентябрь бутт чакхбоалаши хІаьта социалистически декхараш 7 ноябрь тІакхоачаши кхоачашле декхар тІайийцад ферма коллективо. Шоаш тІайийцача декхарех лоархІабергхиларах шек бац ферма кулгалхой а хьайбаш леладераш а.

М. ХАМАТХАНОВ.

Грозне пхе промышленни предприяте викалаш гулбеннабар укх деношка «Красный молот» завода инструментальни цехе «ДикагІа вола къона токарь» яха цІи яккхара йолча традиционни городской конкурса юкъе дакъа лацара.

Из цІи яккхара кийчвеннача 11 саго шоай болх дІаболабир. Царех хІаране чоалхане кхо оатхал кийчъеи металлах хІамаш яра технологех долча массехк хаттара жоп дален дезар.

Из декхар эггара дикагІеи сихагІеи кхоачашдир «Нефтегазпромавтоматика» СПКБ опытни завода токара Сазонов Николая. Цунна ВЛКСМ Грозненски горкома грамота, «ДикагІа вола къона токарь» яха цІе лента, маьхе совгІат делар.

Цу конкурсе котваьлар «Красный молот» завода токарь Рудаков Петри СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химкомбината токарь Ковалев Юрийи. Царна а ВЛКСМ Грозненски горкома грамоташи маьхе совгІаташи делар.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) токараш П. Рудаков, Н. Сазонов, Ю. Ковалев.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

ДИКАГІЙОЛА ОПЫТ—ЮРТА ГІИРСАШ ХЬАЛДЕЧА

КХОМЕ ЙІОВХАЛА ТРАССА

Хьайбаш леладу помещенеш хІанз шоай низаца хьалъеш а къаьнарчарна реконструкци еш а я дуккха колхозаши совхозаши. Хьайбаш леладеча помещенешка гІаьхха микроклимат оттаяра, царна эксплуатаци ярга дІадолар кІезгІдареи продукци яккхарга бода мах лохбареи гІулакха эггара прогрессивнегІа хиларах тарра централизованни йІовхал чуйилла еза хьалъеш латтача дуккагІа йолча объекташка.

Арахьа йІовхала сеташ йохкача хана тоъал йоккха экономически эффект лу аьшкабетонни е кирпишкий харшашта меттел асбо-цементни лотокаш юкъеяро. Уж укх тайпара чуйохк: экскаваторца яьккхача сангар чу Іочуйохк йІоахалла тийда 300 — 400 миллиметр шера асбоцементни турбаш. Тийдача турбай бух дужа ах дакъа лаьтта кІал а хьерцаш нийсду, кІал хІама а йилле цар чу гІолла хьалйохк болата турбаш, цар диаметрашка хьежжа цхьан лотока чу цхьаца е шишша йолаш. ЙІовхала трасса 189 миллиметргара 273 миллиметрга кхаччалца шерача болата турбаех юллаш яле, 400 миллиметр шерача асботурбай ши мугІ бохийт. Турбаш Іочуехка яьнначул тІехьагІа йІоахъеш минеральни боамби хьоарчабу царна тІагІолла, цул тІехьагІа асбатурбай шоллагІа гарг ІотІаюлл, бульдозерца лаьтта тІахьокх. Компенсатораш кирпишкех хьалйотт. Асботурбай бух тІара гаргаш нийсагІа ювшийтара турбашца цхьана хьайоагІаши уж вІашагІа хеттача тІаехкаши йолча муфтех пайда эца мегаргба юккъе гІолла ахаш а яьха.

Омски области «Ачаирский» совхозе гучадаьнна из керда хІама вІаштІехьдаьлар асботурбаш йІоахалла тедаргйола станок хьаяр бахьан долаш. Иъ киловатт низ бола электродвигатель йоаллача РМ-650 яхача стандартни редуктова шин лебедках, ши харц долча гІоврах латт. Хоадаеш йола фреза массазаръяр, металл тедар я, 250 — 300 миллиметр диаметр а йолаш. Волх беча хана, сов йІоах ца ялийтар духьа,хий детт цунна. Асботурбаш харшаш доахкача гІоврах тІа хьатІатетта лебедка 600 ватт низ болча электродвигатело кхестаеча кхалингаш йолча шин чархах латт. ШоллагІйола лебедка хоадаяь турба хьалхагІа ше хиннача тІехьашкахьа юхатекхаеш а вокх оагІорахьа йиса турба хоадаеш а я.

Эстакаде болх дІаболабале автокранаца е кулг-кара хьатІакерчаю асботурбаш. Становка тІа, болх беш волча шин болхлочо асботурба херха тІа йоагІача рамана дІатІа а йилле, цигта дІачІоагІъю из. Фрезерни механизми двигатели болх бе йолаялийтачул тІехьагІа лебедкои цун мушои фрезера хьатІаяхь турба, тІаккха цо из цигтача йІоахалла хоадаю, цул тІехьагІа турба тІехьашкахьа юхайоагІа, къаьсттача вабаца нийсса юккъе гІолла екъ. Цул тІехьагІа хьалхарчоа юхадухьалара оагІув хоадаю. Иъ метр йІаьхача турба цхьа оагІув хоадаеш ерригa 5—6 минут мара йовц. Иштта хьахинна жолубаш ІочуйохкаргЙолча моттиге дІайохьийт.

Асботурбех йІовхала трасса юллаш нийсса ах кІезигагІа бода мах кирпишкех яьчунга бодачул; «Ачаирский» совхозе трасса цхьан километрах кходаь ахча 20 эзар сомал тІех хилар.

ДАРЕГІЧА МАЬХАХ ХЬАЛЪЯЬ МИНЕРАЛЬНИ УДОБРЕНЕШ ЛОАТТАЮ ХРАНИЛИЩА

Шерагара шерага юрта боахама минеральни удобренеш дуккагІа телаш хиларца дувзаденна тІа-тІа саготагІа отт колхозашка, совхозашка, «Сельхозтехника» отделенешка вІашагІъехка прогрессивни складской зданеши гІирсаши хьалдара декхар.

Из теркал а деш, юрта гІирсаш хьалде экспериментальни проекташ увттаеча Центральни Іилма-тохкама института а (ЦНИИЭПсельстрой) юртбоахама производственни комплексаштеи биопромышленноста предприятештеи типовни экспериментальни проектироване Ерригсоюзни проектни Іилматохкамеи института а «Гипронисельхоз» специалисташа юрта боахама механизаци электрификаци яра Украински Іилма-тохкама институто УНИИМЭСХ еннача пневмомеханически средстваех пайда а эцаш, мухь тІаботтара-Іобоассабара балхий эффективни технологеи механизацеи ларда тІа, хьадага а лаьца, мукх ца дуача металлехи конструкцехи пайда а эцаш, хьае лаьрхІад дукха ца яда гранулированни минеральни удобренеш чулоаттаю емкость.

Хранилища конструкце йиш хулийт цун доакъош бокъонца заводе дечча тайпара моллагІча хьу чакхйоахача комбинате централизованно хьаде. Дахчан-гамех яьча йигача панелаша, стеклопластико, геттара чІоагІача материало Іалашду уж тІакхухьачеи вІашагІйохкачеп хана кхера ца везаши атеи хулга.

Кхыча тайпара йолча 200—400 тонн чухошача минеральни удобреней складашца хийцца къувсалургдолаш я керда хранилища: оптови вариантийчул 10 процент лохагІа ба цун емкоста цхьан единица мах. Цхьабакъда, цун керттера сонле из сихха вІашагІйолла йиш хиларах латт — кхо метр лакха емкость 16 сахьата вІашагІъелле йоал кхаь сагах латта бригада. Из вІашагІйоллара 178 килограмм стеклопластикеи 1,2 кубометр хьуи эш. Емкоста мах 140 сом ба.

ДІайохийташ йола материалаш — хьуи стеклопластикеи минеральни удобренеш чІоагІа Іаткъача хьалашка ца талхаш хиларо вІаштІехьдоалийт эксплуатаци ярга дІадолар дикка кІезигде.

Е. ХМЕЛЬНОЙ,
«Сельское строительство» яхача журнала отдела заведующи,

ХІАМАЙ МАЬХАШ ЛАКХ ЦА ДОЛИЙТИЛГА ІАЛАШДАРА ТІАБЕРЗАБАЬ НИКЪ

СССР Министрий Совета маьхашта йолча Паччахьалкхен комитета председатела Глушков Николай Тимофеевича АПН корреспондента енна интервью.

— ДІаяхача пятилетке кхачан керттерча продуктайи товарийн маьхаш лакх ца луш чакхдаьлар вай мехка. Из чоалхане экономически проблема СССР-е мишта къоастаеш я?

— КПСС XXV съездо тІаийцача «1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара керттерча лостамаш» тІа аьннад. «Керттерча продовольственни доацачеи товарий, **паччахьалкхен рознични маьхаш чІоагІа лоаттаделга** Іалашдара тІаберзабаь никъ дІахо хьолба». Цу тайпара, маьхаш чІоагІа лоаттаделга Іалашдара тІаберзабаь никъ ца хувцалуш ба чакхъяьннача нийслагІчеи дІайолаеннача иттлагІчеи пятилеткашка.

Рознични маьхаш чІоагІа лоаттадара тешаме лард—вай экономика хадданза плана боарамагІа лакхлуш хилар. ДІадахача пхе шера вай мехка товарооборот 36 процент йоккха хиннай. ИттлагІча пятилетке дІахо а лакхъе лерхІ розничнии товарооборот.

Иштта боккхача лоархІаме да маьхашта паччахьалкхено планировани яри паччахьалкхен органаша халкъа эшача дерригача товарашта розничнии маьхаш увттадари.

НийслагІча пятилетке цхьадолча товарий маьхаш лохдир. Цар юкъара боарам 1,3 миллиард гарггача сома лохбаьб. Масала, цкъа санна дуккхаза а лохдаьд маьхаш телевизорашта, синтетически кІадаех яьча хІамашта. Маьхаш лохдаьд цхьадолча барзкъашта, барзкъаш дуттача машинашта, мотоциклашта, мотороллерашта, мопедашта, велосипедашта, культурно - бытовойн боахамеи гІулакхашта лаьрхІача кхыча товарашта.

БІарчча хьанйцача СССР-ера маьхий индекс 1970 шераца нийсйича 0,4 пунктана лохъеннай 1975 шера.

— Маьхаш хьахилара политикана ларде яда экономически социальнии факторaш малагІаш я?

— Наьха материальни вахара боарам лакхбара хьахьожалаьча къаман доходаш даькъах шин тайпара пайда эца йиш я: е розничнии маьхий боарам лохбара, е ахчан доходаш лакхъяра. ШоллагІдар деш хилча, рознични маьхаш лохдара темпаш лаьгІъяла мег, хІаьта товарий цхьадолча тайпай маьхаш лохделга ресурсаш Іарга хьежжа хургда. СССР-е хьал-торо лакхъялар керттерча даькъе ахчан доходаш алсамъяхара чотах хулаш да.

Вай мехка тоъал лохача боараме лоаттаду керттерча продовольственнии продовольственнии доацачеи товарий маьхаш: маькха, дулха, чкъаьрий, учебникий, молхай, берашта лаьрхІача товарий, и. кх. дІ. Ховш ма-дарра, квартирах боаккха мах а хІаьта иштта коммунальнии бытовийн гІулакхаш дарах оттаяь тарифаш а эггара лохагІа я вайцига.

— ДІаяхача пятилеткера кхо шу вІалла аьттув боацаш дар юрта боахама. Розничнии маьхашта Іаьткъадий гІулакх?

— ВІалла а Іаьткъадац. Цар боарам хувца ца луш бисаб. Хьувкъам ца хиннача шерашка хинна зенаш, доазол дехьара ялати кхы а цхьадола товараши эцарга дІадахар а тІехьа, паччахьалкхен чотах юхаметтаоттадаьд, потребитела чотах а ца оттадеш.

— Халкъа эша товараш уж хьадарга бодачул лохагІча маьхех, вешта аьлча зе а хулаш, дохкаш моттиг йий?

— Халкъа эша товараш цхьайолча хана пайда ца хулаш е кхыметтел зе хуллаше а хьадеш да, вешта аьлча уж товараш хьадарга бокъонца дІабода мах розничнии маьхел лакхагІа хул. Масала, берий барзкъий, кога гІирса, школьни формана лаьрхІача кІадай, бахача нахага бохкача кІоrа розничнии маьхаша дизза юхаметтаоттадац уж хьадарга дІадодар.

Укх тІеххьарча 10 шера юртбоахама продукци яккхарга дІадахар керттерча даькъе алапеш ІотІатохарах дуккагІа хиннад. ХІаьта а паччахьалкхено лакхдаьдац юрта боахама продукце розничнии маьхаш.

Лелабеш болча розничнии маьхий боарамо продукци кийчъярга, чакхъяккхарга, йохкарга дІадодар юхаметтаоттадеш ца хилча, совнагІа дІадахар паччахьалкхен бюджета чотах юхаметтаоттаду.

— МалагІа бувзам ба алапи лакхдалареи розничнии маьхий боарамаи юкъе?

— Советски Союзе розничнии маьхаш чІоагІа а лоаттадеш хадданза чакхбоах къахьегамхой алапи лакхдара тІаберзабаь никъ. Халкъа эшача товарий розничнии маьхий индекс 1965 шераца нийсйича практически хувца ца а луш болхлойн гІулакхерча наьхеи алапи 10 шера 51,3 процент лакхденнад.

Цхьабакъда маьхаш чІоагІа хилар товарийн деча гІулакхийн дерригача тайпашта уж шоаш долча хила деза яхилга дац. Из де йиш йолаш дац, хІана аьлча маьхий боарам обществa уж хьадарга дІадахийтанза ца доалаш дІадохийтачунца бувзабенна бар продукце дикал лакхъеш хилча, розничнии маьхий боарам цхьадолча даькъе хувца безаш хул.

Товарни ресурсаш алсамъяларца гардаь да алапи лакхделга Масала, укх тІеххьарча 10 шера розничнии товарооборота объем шозза йоккхагІа хиннай.

Малхбузехьара мехкаш хІанз юха ца къовлалуча инфляцеи хІамашта тІадетталуча маьхашеи юкъедерзадаь да, хІаьта из наьха санна Іаткъ къахьегамхой вахара боарама.

Советски наха цу тайпара хІамаш тІакхоачарг ца хилларах тешам лу хадданза дегІаухача экономика берригача низо.

— Малхбузехьарча инфляце цхьаккха тайпа влияни йой СССР-е маьхаш хьахилара практикана?

— БІарчча хьанйцача цу хаттара луш дола жоп цу тайпара влияни яц аьнна хила дезаш да. Халкъа эшача, доазол дехьара тІакхухьача розничнии товарий маьхаш даймехка хьадаьча ужжамо долча товарий хІанз лелача розничнии маьхашка хьежжа увттаду цу тайпарча товарий дикал, кердал, хьадара куц, хІаьта иштта бахача наха уж хоатташ хилар теркал а деш.

Кхетадеш ма - дарра, къаьстта товш, хьадара куц хоза долча, наха къаьстта чІоагІа хоатташ долча товарий розничнии маьхий боарам даймехка товарийчул кІезиг - дукха лакхагІа хул. ХІаьта импортагІа нийдеча продовольственни товарий розничнии маьхаш бокъонца чІоагІа латтача даймехка товарий розничнии маьхашка хьежжа увттаду.

—ЧуІеча моттигахи коммунальни гІулакхаш дарахи вай мехка боаха мах дуккхача шерашка кхы лакх ца луш хьабоагІа. Мишта Іалашдеш да из?

— Из бакъда, чуІеча моттигах боаккха мах дуккхача шерашка СССР-е чІоагІа латт. 1928 шера денз хувца ца луш дола квартирах боаккхача маьха боарамаш чуІеча моттига 1 квадратни метрах бетта 13,2 кепигагара 16,5 кепигага кхоачаш да.

Квартирех телача маьхо юхаметтаоттадер чуІа цІеной леладаргеи тоадаргеи дІадодачох кхоалагІа дакъа хила мегаш дар мара дац. Вож юхедиса дакъа госбюджетерча датацейи хІаьта иштта цІеной-коммунальни боахамашта тІайоагІача доходийн чотах юхаметтаоттадеш да.

Белгалдоалаш хІама да, болхлойн гІулакхерча наьхеи дезалашта даьча госбюджетин тохкамий даннешка хьежача, чуІеча цІеношкеи коммунальни гІулакхашкеи цар дІадодар (телефонах, радиох, телеантеннах луш бола мах а тІехьа) юкъера лаьрхІача 5 процент гаргга мара дац (цу даькъе квартирах лу мах — цхьа процент).

Советски Союзе иштта чІоагІа ба (1948 шера денз леладу) бытовой гІулакхашка дІайодача централни отопленех, электроэнергех, газах боаха мах, городерча транспорто деча гІулакхий керттерча тайпашта оттаяь тарифаш. Нах чубаха цІеноше леладарах а санна, цу тайпара гІулакхаш бахьан долаш а цхьан шера массехк бІаь миллион сомага дІакхоачаш тоъал доккхий зенаш текх паччахьалкхено.

КПСС XXV съездо иттлагІча пятилетка керттера декхар а лаьрхІа белгалдаьд халкъа вахара материальнии культурнии боарам айбара тІаберзабаь никъ леррагІа чакхбоахилга.

Общественни потребление фондашкара бахача наха тела ахчаши льготаши пхе шера 28 — 30 процент дуккагІа хургья. Болхлойн гІулакхерча наьхеи алапеш 16 — 18 процент лакхлургда, хІаьта общественни боахамгара колхозашта тІайоагІа доходаш юкъера лаьрхІача 24 — 27 процент дуккагІа хургья.

Маьхаш чІоагІа хиларо советски нахага йиш хулийт шоай ахчан доходаш дуккагІа хилар бахьан долаш совдаьнначох бизза пайда эца.

(АПН).

Доазол дехьара

ПОЛЬСКИ ХАЛКЪА РЕСПУБЛИКЕРА ХОАМАШ

ВАРШАВА: ХЬАЛДЕШ ЛАТТ ЦIЕНОШ

Ханз санна дукха, дика, сиха гIирсаш хьалдаьлац Польшо цIаккха а. Карарча пятилетке 1525 эзар — дIадахача пхе шерарчул 400 эзар дуккагIча кердача квартирашка нах чухоашабе лерхI. Цу тайпара темпаш лакха йолаш болх бе вIаштIехьдаьннад индустриальни методагIа гIирсаш хьалдедоладарах. Болх беш я цIеноош ду езткъа совгIа комбинат, кхы а шоаткъа цаI хьалъеш а латт. Уж хьалъяьча а хьалъеча а дакъа лоац Советски Союзо.

Польски столица къулбехьара дакъа — Служевец хьалъер «Варшава - Юг» яха комбинат я.

— ЦIеноош хьалдеча предприятешка оттаяьча советски оборудоване ше геттара дика хилар хьахьекхад, — яхаш дувц комбината директора заместитела. — Доккха новкъостал даьд тхона советски гIишлонхой опыто а. Тхоах дукха бараш — бетонщикаш, арматурщикаш, электрикаш — тхаяр мо йолча Москверча предприятешка хиннаб. Кердача техникага, къахьегама дикагIа йолча приемашка хьежаб. Советски опыт юкъейоалаяро тхона новкъостал даьд «Варшава - Юг» яхача комбината низ шера 8700 эзар квартирагара 13 эзарнега кхоачаш дуккагIа хьалъе могарглолаш айбе.

ПОРП VII съезд хьатIакхоачаш планал совгIа хьал а яь 420 квартира дIаелар «Варшава - Юг» яхача комбината коллективо. ХIаьта ше хьалийна темпаш кхы лохьялийгш цо кердача пятилетка хьалхарча бетташка а. Хьокхам тел Хенрик Рожека, ткъаь итт шу гаргга стаж йолча гIишлонхочун бригадо. ТIехдика ду бригадо ше хьалдеш мел дола цIеноош.

Данеля ЩЕЛЬСКАЯ,
польски журналистка.
(Интерпресс — АПН)

ГУРАЖДЖЕ: КЕРДА ЦЕМЕНТНИ

Аьхки Гураждже болх бе йолайолийтаргья цемент еча предприятешта юкъе Европе эггара йоккхагIчарех цаI хургйолча заводера хьалхара лаьни. Цо шера арахеца лерхIар 2,4 миллион тонн я.

Цемент арахецарга диллача дунен тIа хьалха латтача итт мехках цаI я Польски Халкъа Республика. Керда хьалъяь заводаш эксплуатаце дIаяларо а хIаьта иштта болх беш ярашта модернизаци яро а йиш хулийтаргья укх шерре а 21,5 миллион тоннага кхаччалца из арзхеца. Из соахкарчул кхо миллион тонн дуккагIа хул.

ГДАНЬСК: ВЕРФЕНА РЕКОНСТРУКЦИ ЕШ ЛАТТ

Халкъа Iаьлал латтача шерашка тайп-тайпарча гIулахкашта лаьрхIа ворхI бIаь совгIа кема хьадаьд Гданьскерча В. И. Ленина цIерагIча верфе. Предприятена реконструкци е аьнна соцам баьб. Шин даькъа йийкъа ергья из: 1978 шерале модернизаци ергья хIанз болх беш йолча объекташта, цул тIехьагIа производственни площадаш шеръергья, екъа док хьалъергья.

(«Жиче Варшавы» — АПН).

БОЛГАРИ. СССР-о технически новкъостал а деш хьалъяьча «Козлодуй» яхача атомни электростанце ше болх бе йолаелча денз пхи миллион киловатт-сахьат электроэнерги яьй. Станце шоллагIа аргIа болх бе йолаелча 1980 шера АЭС-о хьаю энерги мехка мел еюх 20 процентага кхоачаш хургья.

СУРТА ТIА: технически кулгалхо Пепа Генова, бригадираш Петраки Стоимонов, Тодор Тодоров.

БТА—ТАСС сурт.

ГАРГАРЧА МАЛХБОАЛЕНЕРЧА МАШАРГА БОДА НИКЪ

Советски Союзо цIаькха а предложени еннай Гаргарча Малхбоален проблема кхерамеча къорга чура яккхара алхха цаI мара боаца никъ хилар тарра Женевски машара конференце механизм ший бизача низаца йолаялийта а из къоастаярах долча дерригача лешашта барт вIаштIехьбаккха а. Кризис цу районерча дерригача халкъий гIулакхаш бокъонца машаре, нийсхонца, массане а цхьана, корта болаш къоастае мел гIертарашка кхайкаш йола лоархIамегIара дипломатически политически акци санна лоархIаш я Советски правительства заявлени.

СССР-о беча тIахьехама керттера маIан сенах латт аьлча, из латт, Гаргарча Малхбоаленера проблема къоастяра гIулакх дешаца хьашт долаш йолча ерригача оагIоша цхьана коллективни къахьегара наькъа тIа юха тIадоладарах. Советски Союзо ший позици бокъонца дог теша а деш баькъю «гIана тIехьа гIа баккхара политика», паллиативни, сепаратни маIан долаш йола цхьадолча даькъера соглашенеш гуччахьа корта боацаш йолча хьалашка. ВIашагIбелача мазана хIама дуденнадац цхьан юккъа сатедара иллюзи хьоае мара. Шаьра гучадаьлар, Израила чакхйоахача мехкаш дIалувцара политикаx хьахиннараш чIоагIдайтара гIулакхаш дов дIаьхдолийтилга мара кхы цо даь хIама ца хилар.

Гаргарча Малхбоаленах йола Женевски конференци 1973 шера 21 декабре гулйир «октябрьски тIом» оалачун бирсача урокий талгIе тIа. Цу конференце болх дIаболабарца дувзаденна доккхийча хIамашка сатувсаш бар дов тешшаме Iалашдара тIадерзадаь практически гIулакхаш чакхдахарга догдоахаш мел хиннараш.

Дунен халкъашта юкъера общественность догдаха бокъо а йолаш догдоахаш яр «октябрьски тIема» урокех израильски оагIоно къаьстта выводаш яргa: кхетаме уйлаш ю а хьакъяле гIулакхаш леладу а. масое оагIув чулоацаш дош машара наькъаца къоастадара увттаеш йола кхетамца йоаца духьаленаш дIайоаха ха хьахкхьачай аьнна. Цхьабакъда цу хана денз дIабахача 30 бетто хьахьекхачох, Тель-Авив Палестина викалашца цхьана заседане Iоховша ца тигача реалистически йоацача позицех тувсалуш йолча хана Вашингтон, ма-дарра аьлча, могаде йолаеннай Женевски конференци юкъагIъяккха гIерташ мел леладу гIулакхаш.

«Долче, — белгаллоаккх Советски правительства заявлене тIа, — Женевски машара конференци дов къоастадара мегаш йола механизм ца хиларах латтац гIулакх, из механизм болх бе йолаялийта ца ларах латт».

Цу цхьан ханна соахка 9 ноябре Советски Союзо американски правительствага ше даьча кхайкарал тIа дагадохийтар США Женевски конференце сопредседатель хиларах тарра цун бехктокхама хьакъехьа. Цу конференце болх юха дIаболабара наькъа юха тIаерзара цу хана Вашингтон тIа а хьийха, Советски Союзо белгалдаьккхар, ший предложенеш дешаца юкъарчал доацаш хьашт долаш мел йолча, конференце балха юкъе цхьатаррарча бокъонегIа а из юха цIайолаеннача юххье денз а дакъа лаца дезаш йолча оагIонашта йоагIаш хилар. Уж — Египет, Сири, Иордани, Палестина Iарбий халкъа викалаш (Палестина мукъаяккхара Организацега гIолла), Израиль, хIаьта иштта конференце сопредседателаш хиларах тарра СССР-и США-и.

Советски правительства Заявлене тIа белгаллоаккх, конференци юха дIайолаяра белггалара кийчо эшилга СССР-о кхетадеш хилар. Цунца дувзаденна Советски Союзо предложени лу конференце болх шин даькъа бийкъа чакхбоаккхилга вIаштIехьдаккха. Хьалхарча даькъе къоастаде йиш хургьяр дерригa организационни дешаш, дош къоастадара хьадлача аспекташка хьажара порядок а, йоагI-йоагIа балха органаш вIашагIйоххара торо а, кхыдараш а тIехьа. Из дакъа, гучох, дукха дIаьх ца дала мегар, хIаьта цунна тIеххьа дош къоастадарца дувзаденна юкъарчал доацаш йола решенеш лахара керттера декхар кхоачашде йолаяла йиш хургья конференцега.

Цу гIулакхъа конференце шинна а даькъа балхаца дакъа лоацаш Палестина мукъаяккхара Организаце викалаш а хила безаш хилар ше лоархIача позице тIара яргьяц Советски Союз.

Советски Союз кийча я Женевски конференци кийчъяра балхаца а керттерча балхаца а дакъа лаца гоа ца беш ший викалаш хьожабе. Дешаца хьашт долаш йолча ерригача вокх оагIой а иззамо позици хилар догдоахаш я СССР правительство. Цхьабакъда, нагахьа санна моллагIча правительстваша Женевски конференце болх юха дIаболабара дIахо а духьаленаш увттаергхуле, цар, кхеталеш ма-дарра, цу тайпарча политиках хьахургдар бахьан долаш шоашта цIенхаштта бехктокхам тIаэнаргба.

Ший кердача Заявлене тIа Советски правительства дагадохийт, дош политически наькъаца къоастадулургдолаш а къоастаде дезаш а йола лард укх тIеххьарча шерашка Гаргарча Малхбоаленерча хьалах дола дешаш дувцар бахьан долаш. ООН Кхерамзлен Советон Генеральни Ассамблеян яьча йоагI-йоагIача решенешка хьагучаьнна хилар. Цу тIа а, бухсоццача кхаьчача белгалдаьннача овлангарчеи вIаши дувзаденна долчеи дош къоастадара декхараша лаца йоагIача тайпара шоашта чулоаш юкъарчал доацаш дешаца хьашт долаш йолча ерригача оагIоний законни бокъонаш. дош къоастадара нийсхони реалистически лард хьахулийт.

КПСС XXV съезде ше къамаьл деш, КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева белгалдаьккхар. Гаргарча Малхбоаленерча дерригача мехкий кхерамзленнеи доазонаш бIаьрча хилийтарац дунен халкъашта юкъера тешам луча — ООН-а доазонел чухьа е кхыча ларда тIа — дакъа лаца Советски Союз кийча хилар. Цу тайпара тешам луча СССР-неи США-цеи цхьана дакъа лаца йиш йолаш яр иштта Англи а Франци а. ГIулакха аьттув балга мара кхы цунах хила водар дацар.

Спартак БЕГЛОВ.
АПН.

ВАЙ ЗАМАНХОЕХ

(РЕЦЕНЗИ)

Геттара хала а бехктокхаме а гIулакх да гIалгIай советски литература дегIадоаладе аьнна шийна хьалхашка декхар оттадаь дIаволалуча йоазонхочо тIалоацар. Боккха сакхетам а литературни талант а йолаш волча йоазонхочун мара, моллагIа дола йоазонаш де волавеннача сага атта вIаштIехьдоалаш гIулакх дац из. Къаьстта хала а цул йоккха литературни опыт а лакхара говзал а йоацаш дIаволалуча йоазонхочоа. Сенах язде деза а миштa язде деза а яха хаттараш уэтт цунна хьалхашка хIара денна, хIана аьлча бокъонцара вай заман йоазонхо тоъам беш хила йиш яц цул хьалха яздаьча тайпара а кхычар яздаьча темаех а лаьца йоазонаш дарах. Из дилла а тIаккхувш хила веза ший тема я ший оаз а литературе чу-доалаяра. Из декхар хьалхашка оттадаь литературана юкъе къахьега волавеннача рех ва аьнна хеталу массехк шу хьалха мара говзамс литературни йоазонаш де волавенна воаца Галаев Хьасан.

1958 шера денз волавеннав Галаев Хьасан литература цхьацца йола произведенеш язъе. Иштта республикански газеташ тIа а «Лоаман Iуйре» яхача альманаха тIа а арадувла доладелар Галаев Хьасана яздаь тайп-тайпара дувцараш. Уж дукха деце а, цар керттера чулоацам бар вай къамах цхьацца сакхетам лоха болча наха леладеча тIехьадисача гIулакхашта духьала нах гIовттабар. Бокъонца вай замах тIехьабисача наьха уйла а лоха сакхетам а дика гучабоаккхаш, ший говзамеча дувцарашца Галаев Хьасан хьахьокха гIертар керда вахар диллара тIехьа дог-ригат долаш болча вай хьаьналча къахьегамхошта цар еш йола духьале.

Из бахьан долаш дуккхача а книжкаш дешарий безам тIаэзар автора язъяьча произведенешта. БIеха а во а гIулакхаш леладеча нахаца лира тIом лоаттабе безилга, уж вайна юкъера шоаш дIабоврглоацилга хойтар авторо. ХIаьта лакха сакхетам а ший къаман дикадар хилар ловш а мел волча саго нийса кхетадир автора дог лазаш мел дер.

Иштта 1973 шера арадаьлар Галаев Хьасана хьалхара книжка — «Мухарбик» яха дувцарий сборник. Вай къамах цхьацца лоха сакхетам болаш болча наха леладеш дола тIехьадиса гIулакхаш гучадахара а царца къовсам лелабе нах тIабехара а хетадаь яздаьча дувцарел совгIа, цунна юкъе яхаяр вай заманхой керда ирaзе вахар а цар хьаьнала къахьегар а гучадоахаш йола произведенеш. ХIаьта из бахьан долаш из книжка дика тIаийцар вай республикерча книжкаш дешараша.

Цул тIехьагIа дикка хьинар совдаьнна къахьегарах автора вIаштIехьдаьлар «Деха зоахалол» яха ший шоллагIа дола книжка язде. ХIаьта из дукха ха йоацаш Нохч-ГIалгIай книжни издательствас арадаьккхад, вай республика книжни тикашка доххаш я да.

Из книжка дийшачул тIехьагIа вайна хоалу Галаев Хьасана литературни говзал дикка дегIаенилга. Кердача ший книжкана юкъедахача дувцарий сюжет а композици а дукхагIча даькъе дикагIа а говзагIа а вIаштIехьъяккха аьттув баьнаб автора. Дикка холуш я цу тIа йоазонхочун дегIаена метта говзал а. Оалаш дола дош, дуллаш дола наьха а заман а суртсибат дикагIа вIаштIехьдоал автора. ХIаьта вай замах тIехьадисача гIулакхашца лира тIом лоаттабара нах тIабехарал совгIа, йоазонхочо цунна юкъеяхийтача произведенеша хестаду вай таханарча вахара юкъедоагIаш латташ дола дукха а керда гIулакхаш, хувцалуш латта наьха оамалаш, цар тIатеIIа а хьаьнала а къахьегар.

Иштта къаьстта наьха дегашка дувцаш а дезалуш а да цу книжка юкъе даха «Деха зоахалол», «Дика къонах», «Лемка», «Можалой», «Аз яхар динзар воIо», «Къарибата лорал» яха дувцараш.

Ала деза, вайнаьха литературана юкъе хьалха а хиннай даьй къаденнача Iаьдалах а йоацаш, шоашта безача нахага маьре бахара наькъаш лийхача кхалнахах лаьца язъяь йола произведенеш. ХIаьта цу темах лаьца Галаев Хьасана яздаь дувцараш кхычарна тара доацаш, хоза, уж дешар дика тешавеш, наха юкъе лелаш дола гIулакхаш кердача вахара ларда тIа вIаштIехьдахара тIабехаш да. Дикка говза кхеллад автора цар тIа бувцаш болча наьха сурт - сибаташ. Къаьстта лоархIаме да «Деха зоахалол» яхача дувцара юкъе йоазонхочо дилла дола къаьнача Iаьдалашта духьала яьннача гIалгIай йоIа Лайлай сурт-сибат. Ахчах а рузкъах а ший ираз доххка лаьрхIа саг яц из. Ше дас дIаеннача вIаьхийча, курача сагага а ца йодаш, хьаьналча къахьегамхочунга Султан-Хьамидага йода Лайла. Иштта из ду «Лемка» яхача дувцар тIа ювцаш йолча шоллагIча гIалгIай йоIо — Лемкас а.

Ишта дика кIоарга чулоацам болаш а дика говза яздаь а да цу книжкана юкъе даха дола кхыдола дувцараш а — «Николай паччахь волча хана», «Эсалбиках хинна Алсбик», «ЦIагIен арен», «Болар», иштта кхыдараш а.

Цхьабакъда, Галаев Хьасана арахийцача бIарччача дувцарий книжка лоархIам вай бувцаш хилча, ала деза цунна юкъе цхьацца дола кхоачамбоацараш а нийслулга. Къаьстта царех да аьнна хеталу цу книжкана юкъе даха дувцараш доагIача тайпара цхьаннена тIехьа цунца дувзаденна дола шоллагIдар доагIаш вIаштIехьдаьха доацилга. Иштта цу книжкана юкъе дахача «Дика къонах» яхача дувцарен «Эсалбиках хинна Алсбик» яхача дувцарен керттера турпал волаш чакхвоал цхьа саг—вай къаман тIехьадиса гIулакхаш леладерий викал вола воккха саг Эсалбик. Дика хургдар аьнна хеталу из книжка арахеца кийчдеча хана уж ши дувцар цхьаннена тIехьа шоллагIа дар долаш нийсдаьдаларе.

Иштта цу цикла юкъе даха тоам болаш дар «Николай паччахь волча хана», «Къарибата лорал» яха дувцараш а, хIана аьлча цхьаннегара шоллагIчунга а кхоалагIчунга а воалаш, дешархочо дикагIа кхетадергдар хIанз а вайна юкъе нийслуш болча замах тIехьабисача наьха говзача къамаьлий керттера маIан.

ХIаьта книжкана юкъе йоагIаш йолча шоллагIча цикла юкъе дахийтадаларе бакъахьа дар аьнна хеталу вай Советий замах хьахиннача дикагIа болча наьха сурт-сибаташ а оамалаш а гойташ дола «Деха зоахалол», «ЦIагIен арен», «Можалой», «Аз яхар динзар воIо», «Лемка» яхаш дола дувцараш.

Галаев Хьасана тIеххьарча шерашка дикка дегIаена литературни говзал лаьрхIача а хIаьта цу книжкана юкъе дахача кхыча дувцарашца дистача а бокъонца дика аьттув боалаш яздаьнза да аьнна хеталу «Нийсса цхьа шу даьлча» яха дувцар. Цхьан говзача саго цIаьрмата молла Iехаварах йола вайнаьха багахбувцамцара сюжет ларде а йилла, говзамеча литературни произведени язъе воларах дика аьттув баьнабац хIанз а йоазонхочун говзал караерзаеш воагIача автора.

ХIаьта а цу цхьадолча, дукха лоархIамс доацача кхоачамбоацараша лохбац из книжка дешарах боалаш бола пайда а цунца бола безам а. Из дика тIаэцаргда аьнна хеталу вай республикерча книжкаш дешараша.

Абу МАЛЬСАГОВ.

ТIЕХХЬАРА ГУРГАЛ

Дицлургдоацаш хул массаза а школе тIеххьара гургал тоха ди. Цу денга кийчлу ерригa школа, из йисте йоаккхаш бола дешархой шоаш а.

Школа комсомольски комитето арахийцад цу денна хеталаь «Школе Iа йита лар» яха пенгазет. Цу тIа дувц школа чакхъяьккха боалараша дешача, къахьегача, спорте яьхача коталонех. ХIаьта итт класс яьккха боалараша шоай аргIана арадаьхад шоай хьехархоех дола хоза кийчдаь пенгазеташ. Итт шера шоашта дешар хьийха, боккха кхетам бенна, дунс довзийта нах бувцар тIа.

Юххера а хьатIакхаьчар дуккхача шерашка хьийжа ди. Школе массанахьа а зизаш да. Цар а хьахойт из деза цIей хьаэтталга. Линейка йолча майдане хьалтеха доал геттара доккха яздаь «Чакхдаьннад школера шераш» яха плакат.

Торжественни линейка тIа дIатIаводача дехьеи сехьеи шишша саг этта мугIарегIа латт дешархой. Царна бе доахк зизаш, декаш хоз «ГIайтта лела шо, кхоккарч» яха Дунаевске илли.

ХьатIакхоач торжественни минут. Школьни радио чу гIолла тIахьех дийша баьннараш. Духовой оркестр локх. Шоай наставникашца цхьана линейка йолча дIатIаболх хоза кийтбенна Л. Н. Андросоваи З. К. Булгаковаи. МугIарегIа латтача дешархоша зизаш лу царна. Торжественни линейка хьаелл ВЛКСМ школа комитета секретара А. Северьянова.

— Деза кагирхой! — аьле, дIадоладу цо ший къамаьл. — Шо дерригаш а пионераш хинна нах да, хIаьта хIанз дерригаш хIана дац аьнна ВЛКСМ членаш а да. Дерригача итт шера шоах ца къасташ шуца хиннай пионерски комсомольски байракхаш. Тахан цу байракхаша доккхача вахаре даха накъадоах шо. ЛадувгIалаш! ЦIе байракхаш хьачаяхь, шевар нийслийя дIаотта! Хьачуяхь цIе байракхаш!

Экзаменашта тIабута дешархой бувцаш школа педагогически совето баь соцам дIакхайкабу, школа йистейоаккхаш болча кагирхошка традиционни дош а аьле.

Къамаьл ду 40 шера школе болх баьча хьехархочо Александра Николаевна Сборнаяс, лаьрххIа Грознера торжественни линейке еначa хьехархочо Валентина Васильевна Быхаловас, 9 класса старостас Рыбалко Оляс, дружина совета председатела Кравченко Наташас.

4 класса отряда совета председатела Касакова Ленас дег чура даькъала ювц школа чакхъяьккха йоалаш йола, цу отряде кхаь шера октябрятайи пионерийи вожати йолаш болх баь, шоашта дукха еза Рычагова Люда.

Цига къамаьл дир деша дагIача берий ноаноша П. Р. Татаринцеваси З. Д. Агееваси. ЛадийтIараштa чIоагIа дезаделар ноаноша Раиса Павловнаси Зоя Дмитриевнаси даь къамаьлаш.

«Пхийтта шу да тхо укхаза даха, — аьлар З. Д. Агеевас. — Тха кхоалагIа йоI дийша йоал хIанз укх школе. Тха цIен тIара школа а хинна дIаэттай ер школа».

ТIеххьара гургал тохача дийнахьа школе хьоашалгIа баьхкабар «Сунжанефть» НГДУ-ра шефаш а. Школа йистеяьккха боалараштa ловца боаккхаш къамаьл дир «Сунжанефть» НГДУ начальника Д. Г. Коршакова.

Гулбеннараштa къаьстта дезаделар цхьоалагIча классе деша багIараштa школа йистеяьккха боалараш даькъала бувцаш даь къамаьлаш. Хоза екар цар оаз.

— Дукха деза доккхагIий,— йоахар. — Шо а хиннад тхо санна цхьоалагIча классе цкъа. Шо хIанз школа йистеяьккха даьннад. Шо дIахо а дика чакхдалар дов тхона...

Шоаш къамаьл даь баьнначул тIехьагIа, цар зизаш лу школа йистеяьккха боалараштa. Лакхерча классашка деша багIараша книжкаш лу царна, шоай кулг тIа а долаш. Цу книжкаш тIа яздаьд «Веза зIамагIа! Баркал хьона Iа ловца баккхарах. Тхона санна вай школа дукха езаш хилалахь. Оаха хьона юхедут эггара дикагIдар, эггара дезагIдар — хIанз дийша боалараша дика дешарца, дика къахьегарца, дика общественни балхаца хьаяь вай школа традици».

Школа чакхъяьккха боаларий цIерагIа къамаьл а дир юххьанцарча классе деша багIараштa ловца а баьккхар Калинина Людас. Дог тохадолийташ къамаьл дир цун нийсархоша Андросова Ираси Гурина Галяси.

Иштта дег чу дужаш къамаьл дир иттлагIча классай кулгалхоша Людмила Николаевна Андросоваси Зоя Кирилловна Булгаковаси, шоай дешархоша дIахо а вахара дика никъ бар ловш ловца баькхар.

Школа сий лакха лоаттадеш, дика дешаш, къахьегаш, общественни болх беш, олимпиадаштеи спортивни яхьаштеи юкъе дика дакъа лоацаш хиннараштa хоастора грамоташ елар.

Радио чу гIолла хьахоз «ладувгIа массане а!» яха зурманчай оаз, тIеххьара тохача гургала хьалхара секундаш хьатIаотт. Цу ханна тIеххьарча гургалах дола дош оал 8 класса дешархочо Заболотская Ирас. Цун хIара дош дицлургдоацаш дег чу дуж гулбеннараштa.

Бек тIеххьара гургал. Из тох геттара дика дешаш волча I класса дешархочо Посохов Ромика. Духовой оркестр локх. Школа чакхйоаккхараш шоай тIеххьарча урока тIа болх...

М. ФОЛОВ,
Сунженски района Карабулакски юкъерча школа директор.

КЪОНАЧА ГОВЗАНЧИЙ ЦIЕЙ

Ший тайпара цIей дар дIадахача кIирандийнахьа Грознерча С. М. Кирова цIерагIча культуран салаIареи парке. Цига деддеш дар берий технически творчества 50 шу дизар. ЦIей дезде баьхкабар Нохч-ГIалгIайчен къона говзанчаш. Цига дар дукха тайп-тайпара стендаши 500 совгIа экспонати. Цар хьаьокхар школашкарча технически кружокашкеи къоначa техникий станцешкеи ухача берий технически творчество чIоагIа лакхъенна хилар.

ХIанз республике технически творчестваца гIулакх доалеш 30 эзар совгIа бер да.

ЧIоагIа дегIаенай укх тIеххьарча шерашка берий технически творчество. Духхьал авиационни ракетни моделаш еш 134 кружок я республике, 1,5 эзар совгIа саго дакъа а лоацаш. Цар хьаьий хIанзарча геттара массача истребителий, Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема ханарча самолетий, тайп-тайпарча планерий моделаш, зIамига ракетно-космически комплекс.

Царел совгIа выставке я гаташ долча кемай, тIема кемай, пассажирски лайнерий, сихача автомашиний моделаш, математика, физика, химе, биологе школьни кабинеташка эша приборaш, тайп-тайпара ловзоргаш, хьалха ялара хехка зIамига автомобилаш, сиха лела спортивни кемаш, кхыдараш.

Царга боккхача безамца хьеж бераш, кагирхой меттел, кхийнараш а.

Къонача техникий хIанзарча юбилейни выставке белгала я рационализаторства раздел.

Цига дика гу къонача говзанчий фантази цар говзали. Геттара дика хьаьяй, масала, цифраш эцара электронни таблица. Цун авторaш ба Грознерча № 20 йолча школа дешархой Озоль Андрей, Махно Сергей. Из прибор цхьоалагIча классашка деша дагIача берашта лаьрхIа я, хетаргахьа, касталашха практически занятешка пайда эцаш а хургья.

Металлахи дахчахи хIамаш яра хьаьй Грознерча № 49 йолча школа дешархочо Сергей Примерова ший универсальни станок Цунга чIоагIа хьожаш хилар выставке хиннараш. Цу школа къахьегама занятеш еча хьехархочо В. А. Харченкос кулгал а деш, цигарча бераша хьаьй кхыйола а дукха дика хIамаш.

Выставка дIакъовлача хана дикагIа болча къонача техникашта грамоташи совгIаташи делар.

А. МЕЖИДОВ.

СУРТА ТIА: выставка стендашта хьалхашка.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Редактор
Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

27 МАЙ

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйрийнара гимнастика. 9.30 — «Шоаш дола моттиг хьайовзийта, зурманчаш». 10.15 — СССР халкъа артист Николай Мордвинов. 14.45 — Кинопрограмма. 15.45 — Шахматни школа. Ловза болалурий класс. 16.15 — СССР халкъа художник И. М. Семенов волча хьоашалгIа—бераш. 16.45 — «Iилма—тахан». 17.15 — Планета кагирхой. 18.00 — Кердадараш. 18.15 — Мультфильм. 18.20 — Миллионий ленински университет. «КПСС 25 съезд советски общество социально дегIаяра керттерча лостамех». Передаче дакъа лоац подотдела социальни проблемай а халкъа вахара уровней а СССР Госплана начальника А. И. Смирнова. 18.50 — «Халкъа творчество». Телевизионни обозрени. 19.30 — «Таланты и поклонники» яха художественни фильм. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — СССР халкъа артиста Д. Гнатюка концерт. П. И. Чайковске цIерагIча концертни залера передача.

II ПРОГРАММА

18.00 — Телефильм. 18.20 — «ХIара балха денна — дикала Знак». «ГIишлош е сиха, дика, хоза» (нохчий меттала). 18.35 — Телезрителей письмоех. 18.45 — Киножурнал. 18.55 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 19.10 — «Нохч - ГIалгIайче гIолла», Информационни программа (эрсий меттала). 19.30 — Вайцига хьоашалгIа баьхка ба Черсий-Балкхарой республикера писателаш. 20.00 — «Советски Союзе гIолла»—кинопрограмма.

28 МАЙ

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — Iуйрийнара гимнастика. 9.30 — СССР халкъа художник И. М. Семенов волча хьоашалгIа — бераш. 10.00 — «Таланты и поклонники» яха художественни фильм. 14.40 — Эрсий мотт. 16.45 — «Москва а москвичаш а». 17.15 — «КIиран панорама». 18.00 — Кердадараш. 18.15—«Котало» яха полевая почта. 18.45 — «Тахан — пограничника Ди да...» 19.00 — Пограничникашта дола концерт. 19.35 — «Мамий на йола серенада» яхача телевизионни спектакла премьера. 21.00 — «Ха», Информационни программа. 21.30 — «Коталоний новкъа», Концерт.

II ПРОГРАММА

18.00 — Телефильм. 18.20 — «Малхбузерча электрически сетей коммунисташ болча». 18.45 — Киножурнал. 18.55 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла». Информационни программа (эрсий, нохчий меттала) 19.15 — Хоамаш, реклама. 19.20 — Документальни фильм. 19.30 — «Литературни вIашагIкхетараш». 20.00 — «Шоана, бераш». 20.10 — «Старт». Тележурнал.

РАДИО

27 МАЙ

6.30 — «ХIара кхайна — дикала Знак». «Малгобекский» совхозера передача (гIалгIай меттала). 6.45— Хоамаш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Иллеш, ашараш, халкъара ашараш (гIалгIай меттала). 8.40 — «Шоана, кхалнах яха радиожурнал. (гIалгIай меттала). 9.15 — «КъорIа кхоллара кIал». — Беседа. Автор — Б. Корнилов (эрсий меттала). 9.45 — «ХIара балха денна — дикала Знак». Грозненски экспериментально - механически заводера передача (гIалгIай меттала). 16.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.15 — «Болхло — сийле йолаш да из дош!» 16.30 — «Болхлочун вахар» — радиогазета (нохчий меттала). 16.50 — Политически просвещене сете итогаш занятеш дIайолх (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).

28 МАЙ

6.30 — Дошо хьоаса. Наурски районера передача (эрсий меттала). 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Моттигерча авторий произведенеш. 9.15 — Ашараш (эрсий меттала). 9.30 — «ДоттагIий оазаш» (эрсий меттала). 16.00 — Хьалха латтачу рубеж — хIаране норма. КПСС Урус-Мартановски района хьалхарча секретара О. Кагерманова беседа (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи кIезиг-дукха морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гIолла 20—25, Грозне 22—24 градус йIовхал йолаш хилен тарлу. Кхоана морхаш а йолаш, юкъ-юкъе екха а екхаш, цхьаццайолча моттигашка догIа а делхаш, бе-беча оагIорахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура бийсанна 8—13, дийнахьа 15—20 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАХО ХЬОШ ДА 1976 ШЕРА 2-ча АХ ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу бувзама ерригача отделенашка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учреждешкарча, общественни организацешкарча непайоазув деарждеча общественни уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТ ЯЗДАРА МАХ ялх бетта — 1 сом 56 кепиги.

ДИЦ МА ЛЕЛАШ «СЕРДАЛО» ГАЗЕТА ХАННАХЬА ЯЗЛЕ!

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийна вахареи культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46 отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий». Маяковского, 92.

Заказ № 3786.